

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקצז

ופני אריה אל הימין וגו' ופני שור מהשמאל וגו': יחזקאל א, יו"ד.

פרק לט ומפני זה ג"כ נקראים המלאכים בשם חיות ובהמות כדכתי' ופני אריה אל הימין וגו' ופני שור מהשמאל וגו' לפי שאינם בעלי בחירה ויראתם ואהבתם היא טבעית להם

ודעתו של א"ס ב"ה .. ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבניה ודעת כו': אין הכוונה שדחילו ורחימו שכליים שייכים לנשמות דבריה דוקא, כי הענין המבואר כאן הוא כללות ההפרש בין מדריגת המלאכים (שכללות עבודתם בדו"ר טבעיים) למדריגת הנשמות (שכללות עבודתן בדו"ר שכליים), ובכלל זה גם נשמות דיצירה ועשי².

ומה שתפס אדה"ז נשמות דעולם הבריאה דוקא – היינו לפי ש"מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה", בחי' אימא עילאה, ולכן עולם הבריאה הוא מעולה במדריגת ההשכלה וההשגה באלקות יותר מעולמות יצירה ועשי', ומובן שכן הוא גם במעלת הנשמות דעולם הבריאה, שמשגיגות יותר השגת אלקות מהנשמות דיצירה ועשי'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"י צ"צ)

שאינם בעלי בחירה: אבל במקום אחר⁴ מחדש אדה"ז שגם המלאכים הם בעלי בחירה, ומפני החידוש שבדבר מביא רא"י לזה ממארז"ל⁵, „אפקוהו למט"ט כו"י".

(כ"ק אדמו"ר)

ויראתם ואהבתם היא טבעית להם: נקט „היא“, לשון יחיד, ולא „הן“ (כמ"ש לעיל⁷, „היראה והאהבה .. הן ירושה לנו מאבותינו כו"י). וי"ל שכוונתו לרמוז שכל אחד מהמלאכים עבודתו (מצ"ע) היא רק מדה אחת – אהבה או יראה (משא"כ מצד קבלתו מחברו, כמבואר בלקו"ת⁸).

(כ"ק אדמו"ר)

ואהבתם היא טבעית: צע"ק מלקו"ת ד"ה ואהי אצלו ס"ד¹⁰ וע"ח שער נ' פז"ז¹¹.

(כ"ק אדמו"ר)

בחי' יצירה שית ספירן מנקנין ביצירה והן הם בחי' שיתא סדרי משנה שהם בבחי' טעם ודעת, וכך חיות הקודש אהבתם היא בבחי' טעם ודעת .. מחמת השגתם (ורק „האופנים .. אין להם בחי' טעם ודעת והשגה .. כחיות הקודש, ואעפ"כ הם מרעישים מחמת אהבה טבעית שלהם“). (11) ושם: „אית חיוון דסחרין לכורסייא דבריהא ונקרא שכליות, ואית ד' חיוון דיצירה, פני ארי' שור כו', ואית ד' חיוון דארבע יסודות .. ונקרא חיות טבעיים“.

ומפני זה ג"כ נקראים המלאכים בשם חיות ובהמות כדכתי' ופני אריה אל הימין וגו' ופני שור מהשמאל וגו' .. ולכן מעלת הצדיקים גדולה מהם כו': הטעם שמבאר כאן בנוגע למלאכים – אף שאין זה כלל מענין „ספר של בינונים“ – הוא לכאורה כדי להדגיש גודל מעלת העובדים בדחילו ורחימו שכליים, שהם גדולים אפילו ממלאכים וחיות הקודש.

וי"ל בדרך אפשר שעוד ענין למדנו מזה – במעלת העובדים בדחילו ורחימו טבעיים [שענין זה נוגע יותר לסש"ב, שנקודתו לבאר איך ש„קרוב אליך“ – לכאו"א], שלא נטעה לומר שהדו"ר שלהם אינן בתוקף כמו הדו"ר השכליים (וממילא גם ה„לעשותו“ שלהם (שנמשכת מהדו"ר, כנ"ל פ"ד) אינו בתוקף וכו'). ולזה מבאר שדו"ר טבעיים הן מדריגת המלאכים שבמרכבה („פני ארי" וכו'), ומובן תוקף עבודתם (אלא שהיא עבודת המדות ולא עבודת המוחין). ומזה מובן שמה ש„קרוב אליך (לכאו"א) .. בלבבך (דו"ר) – הוא לא רק שבכאו"א יש דו"ר, אלא שבכאו"א קרוב שיהי' דו"ר בתוקף, וממילא גם ה„לעשותו“ הוא בתוקף.

(כ"ק אדמו"ר)

כדכתי' ופני אריה אל הימין וגו' ופני שור מהשמאל וגו': בדיוק לשון הכתוב „אל הימין“, „מהשמאל“ – ראה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה עבודת המלאכים.

המלאכים .. יראתם ואהבתם היא טבעית .. ולכן מעלת הצדיקים גדולה מהם כי מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה .. כי .. בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו

(1) שיעורים בספר התניא ע' 483 הערה 2. (2) ואדרבה – בנשמות דיצירה ועשי' יש מעלה על הנשמות דבריהא, כדלקמן („לקוטי פירושים“ ד"ה ומה שזוכות). (3) סה"מ הש"ת ע' לב. (4) ד"ה כבוד מלכותך יאמרו תקס"ו – הוספות למאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' קפו. (5) חגיגה טו, א. (6) סה"מ תשי"ב ע' קמג. (7) ספ"ת. (8) ויקרא א, ב. (9) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“. (10) במדבר יח, סע"ד (ושם: „חיות

כמו"ש בר"מ פ' פנחס ולכן מעלת הצדיקים גדולה מהם כי מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה ומדור המלאכי בעולם היצירה* וההבדל שביניהם הוא כי בעולם היצירה מאירות שם מדותיו של א"ס ב"ה לבדן שהן אהבתו ופחדו ויראתו כו'. וכמו"ש [בתיקונים וע"ה] דשית

הגה"ה

(והיינו בסתם מלאכים אבל יש מלאכים עליונים בעולם הבריאה שעבודתם בדחילו ורחימו שכליים כמו"ש בר"מ שם שיש שני מיני חיות הקדש טבעיים ושכליים וכמו"ש בע"ה):

[נב, א]

שעבודתם בדחילו ורחימו שכליים: ומ"מ יש הבדל ביניהם ובין הנשמות: האהוי"ר של המלאכים השכליים – אף שאינה טבעית בלבד אלא ע"פ השכלה והבנה, מ"מ אינה שייכת לבוא באיזה פועל דבר, ואינם בעלי בחירה כלל; משא"כ הנשמות – לבד זאת שהאהוי"ר שלהם היא ע"פ השכלה והבנה, הרי הם גם בעלי בחירה, והאהוי"ר שלהם בא בפועל דבר.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ²³)

ומ"מ, גם במלאכים אלו אין זה באופן שהעיקר הוא ההתבוננות וההשגה השכלית שנעשית מקור להמדות (כמו בנשמות), אלא השכל הוא רק סיבה לעורר ולגלות את המדות הטבעיים. והחילוק שבין מלאכים דבריאה למלאכים דיצירה הוא, שמלאכים דיצירה עבודתם אינה אלא בדו"ר טבעיים בלבד בלי התבוננות שכלית כלל, משא"כ במלאכים דבריאה השכל הוא סיבה לעורר ולגלות את המדות, אבל המדות עצמם אינם שכליים אלא טבעיים²⁴.

(כ"ק אדמו"ר²⁵)

כמו"ש בר"מ שם שיש שני מיני חיות הקדש טבעיים ושכליים: אבל פירוש „שכליים” הנזכרים ברע"מ לפנ"ז²⁶ – אינו דומה ל„שכליים” הנזכרים ברע"מ כאן, שהרי שם²⁷ חשיב מיכאל וגבריאל

באת ולאן אתה הולך, פ"י שמקור הנשמה היא מאין בחי' גן עדן העליון והולכת לקבל שכרה לבחי' אן שהיא ג"ע התחתון. (19) סה"מ עטר"ת ע' שפת. וראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 235. (20) „לקוטי פירושים” שם ד"ה הגה"ה. (21) „לקוטי פירושים” שם ד"ה הגה"ה. (22) ושם: „ואיהו רכיב בארבע חיון דמלאכים ואיהו רכיב בארבע יסודין דמנהון אתבריאו ארבע חיון טבעיים”. (23) סה"מ ה"ש"ת ע' לג. (24) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תנט. אהו"ת במדבר ח"א ע' קפד. וראה המשך תער"ב ח"ג ע' אערב ואילך. (25) סה"מ תשי"ב ע' רצו. (26) רכד, ב (נעתק לעיל הערה 14). (27) רכה, א.

כמו"ש בר"מ שם: זח"ג רלד, ב. וכמו"ש בע"ה: כנראה הכוונה לשער נ (שער קיצור אבי"ע) פ"ז, עיי"ש²². בתיקונים: ת"ו (כג, א). וע"ה: שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ב. וש"נ בפ"י יפה שעה.

כמו"ש בר"מ פ' פנחס: כנראה הכוונה לזח"ג רכה, א¹² (וצ"ע). ועיי"ש רלד, ב¹³. רכד, ב¹⁴.

(כ"ק אדמו"ר¹⁵)

מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה ומדור המלאכי בעולם היצירה: גבי עולם הבריאה נקט „הוא” (משא"כ גבי עולם היצירה לא נקט „הוא”), כי בעולם הבריאה מתלבשת בחי' בינה, הנקראת „הוא”¹⁶. והיינו, שמדור נשמות הצדיקים הוא לא רק בעולם הבריאה עצמו, אלא גם בבחי' בינה („הוא”) המתלבשת בבריאה.

(מוהר"וי"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹⁷)

מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה. . שהוא גן עדן העליון. . אבל. . שאר כל נשמות ישראל. . אין עולות לשם כו': נראה שהכוונה היא רק לנשמות שכבר היו בעוה"ז בעבודת התומ"צ, אבל מעמד הנשמות קודם ירידתן למטה הוא בג"ע העליון¹⁸.

(כ"ק אדמו"ר מוהר"ש¹⁹)

הגה"ה: צ"ל „הגה"ה, בלא קווי ר"ת, כנ"ל פ"ז²⁰. חצאי העיגול – מיתרים, כנ"ל פ"א²¹.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

אבל יש מלאכים עליונים בעולם הבריאה

(12) ושם: „ואיהו רכיב בארבע חיון דמלאכים ואיהו רכיב בארבע יסודין דמנהון אתבריאו ארבע חיון טבעיים”. (13) ושם: „ואית חיון טבעיות ממנן על גופין דאינון מארבע יסודין. . ואית חיון שכליות דסחרין לכורסייא כו'”. (14) ושם: „איהו פליג לכל משריינו מאכלין דקרבנין. . לשכליים מזוני דאורייתא. . לטבעיים דאינון שדים דאינון כבני אדם יהיב להון אליו מאכלין טבעיים כו'”. (15) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות”. לקוטי ביאורים ע' רלו. לקו"ש ח"ד ע' 1153 הערה 19. (16) זח"א קנד, ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכנויים) פ"ה. (17) לקוטי לוי"צ לתניא ע' ית. (18) ראה לקו"ת במדבר ב, א: „ארז"ל דע מאין

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקכט

יומם ולילה לא ישקוטו: ע"ד
לשון הכתוב – נח ה, כב.
וכדאיתא בתיקונים: שם.

ספירין מקננין ביצירה ולכן זאת היא עבודת המלאכים
תמיד יומם ולילה לא ישקוטו לעמוד ביראה ופחד וכו'
והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה
מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה מאירות
שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור
המדות ואם ושרש להן וכדאיתא בתיקונים דאימא
עילאה מקננא בתלת ספירין בכרסיא שהוא עולם

דוקא, לפי שהיא גבוהה יותר מהאהבה שממדת
החסד שמימין [לפי זה יובן יותר מה שלא כתב
„עבודת כל מחנה מיכאל היא האהבה“, כי „האהבה“
קאי על האהבה שמהחסד שברישי כתפין, ואין זו
עבודת „כל מחנה מיכאל“, שהרי יש במחנהו גם אלו
שעבודתם באהבה ממדת החסד שבימין, כנ"ל].

[ובזה יובן לשון הכתוב שהביא בריש פרקין „ופני
ארי אל הימין גו' ופני שור מהשמאל גו'“ (ש„ארי“
קאי על מיכאל ו„שור“ קאי על גבריאל³¹) – דוק
בלישנא דקרא, דגבי „פני ארי“ כתיב „אל הימין“ (ולא
„מהימין“), משא"כ גבי „פני שור“ כתיב „השמאל“.
והיינו לפי שבחי „פני שור“ (גבריאל) היא „השמאל“,
ממדת „גבורה דרועא שמאלא“²⁹, משא"כ בחי „פני
ארי“ (מיכאל) אינה „מהימין“, אלא היא מהחסד
שברישי כתפין, אלא שפונה ונמשך „אל הימין“,
היינו שמהחסד שברישי כתפין נמשך אל מדת החסד
שבימין, „חסד דרועא ימינא“³²].

(מוהרלוי"צ אבי כ"ק אדמו"ר³³)

חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור
המדות ואם ושרש להן: י"ל שג' הלשונות
„מקור“, „אם“ ו„שורש“ הן כנגד ג' הבחינות חכמה
בינה דעת: „מקור“ – חכמה, „אם“ – בינה, „שורש“
– דעת.

(מוהרלוי"צ אבי כ"ק אדמו"ר³⁴)

דאימא עילאה מקננא .. בכרסיא שהוא עולם
הבריאה ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי
ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה והרעת
ומרעותא דלבא נעשה לבוש לנשמה בעולם
הבריאה שהוא גן עדן העליון .. אך היינו דוקא

נקט „מסטרא דשמאלא“, אבל גבי מיכאל לא נקט „דימינא“. ומובן
ע"פ המבואר בפנים. (31) ראה תו"א וישב כו, ג. לקו"ת במדבר
י"ד, א. ועוד. (32) עיין ע"ח ורמ"ז שם. (33) לקוטי לוי"צ
לתניא ע' יח ואילך. (34) שם ע' יט.

שכליים, ובתניא כאן חשבם מהטבעיים. ואולי אפשר
לחלק בין „מחנה גבריאל“ (שנזכר בתניא כאן), שהם
מהטבעיים, לגבריאל עצמו (שנזכר ברע"מ שם),
שהוא מהשכליים.

(כ"ק אדמו"ר³⁵)

עבודת המלאכים .. ביראה ופחד וכו' והיינו כל
מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה מיכאל
היא האהבה: גבי מחנה מיכאל שינה בלשונו בכמה
פרטים: (א) לא הוסיף תיבת „כל“ (כמו לפנ"ז – „כל
מחנה גבריאל“); (ב) לא הוסיף „שמהימין“ (כמו
„מחנה גבריאל שמהשמאל“); (ג) נקט „האהבה“,
בתוספת ה"א בראש (משא"כ גבי מחנה גבריאל נקט
„יראה ופחד“, בלא תוספת ה"א).

וביאור טעם שינויים אלו – ע"פ המבואר בע"ח²⁸
שיש ב' בחינות חסד: (א) בחי' מדת החסד שמימין,
כמאמר²⁹ „חסד דרועא ימינא“; (ב) החסד שברישי
כתפין, שאינו לא בימין ולא בשמאל. ומזה מובן
שגם במחנה מיכאל, שהוא מלאך של חסד, יש ב'
בחינות אהבה חלוקות: (א) אלו שעבודתם באהבה
שממדת החסד שמימין, (ב) אלו שעבודתם באהבה
שמחסד שברישי כתפין.

ולכן לא כתב אדה"ז „עבודת כל מחנה מיכאל היא
האהבה“, דא"כ הי' משמע שבכל מחנה מיכאל יש
רק בחי' אהבה אחת, וזה אינו, כי יש במחנהו ב'
בחינות אהבה חלוקות. וכן לא נקט „מחנה מיכאל
שמהימין“, כי חלק מחנהו שמהחסד שברישי כתפין
אינו לא בימין ולא בשמאל³⁰.

וכן מה שנקט „האהבה“ בתוס' ה"א – קאי על
האהבה שמחסד שברישי כתפין, ונקט אהבה זו

(28) שער טו (שער הזיווגים) פ"ה. וראה גם פ"ה הרמ"ז למאה"ז
(ח"ב טו, ב), „אית מלך כו', עיי"ש. (29) ת"ז בהקדמה (יז, א).
(30) וראה גם זח"א רלה, ב: „ומיכאל הוא רישא בכל אתר
מסטרא דחסד, וגבריאל מסטרא דשמאלא דגבורה“, דגבי גבריאל

הבריאה ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת הגדולת א"ם ב"ה שאהבה זו נקרא רעותא דלבא כנ"ל ומרעותא

שאהבה זו נקרא רעותא דלבא כנ"ל.
כנ"ל: פ"ז.

נשמות ממש .. אבל בחי' הרוח של הצדיקים .. אין עולות לשם כו': ביאור הענין – ע"פ מאמר הזהר³⁵ „תלת דרגין אילין מתקשראן דא בדא, קוב"ה ואורייתא וישאל, וכולהו דרגא על דרגא סתים וגליא, קוב"ה סתים וגליא ואורייתא סתים וגליא כו'". והיינו, שבחי' הנגלה שבתורה מקשרת את בחי' הנגלה דישאל (בחי' הנפש החיצונית המתלבשת בגוף להחיותו) עם בחי' הנגלה דקוב"ה (דהיינו בחי' המלכות, שעלי' נאמר³⁶ „ומלכותו בכל משלה", והוא ממלא כל עלמין להחיותם), ובחי' הנסתר וסתים דאורייתא מקשרת את בחי' הנסתר וסתים (פנימיות הנפש שלמעלה מהגוף) עם בחי' הנסתר וסתים דקוב"ה (בחי' סוכ"ע שלמעלה מהעולמות).

וזהו מ"ש אדה"ז כאן – שהלבושים בג"ע העליון הם מבחי' רעותא דלבא וכוונת המצוות, שהיא פנימיות מצוות התורה, המקשרת את בחי' פנימיות הנפש (דהיינו בחי' הנשמה ממש) לבחי' סתים דקוב"ה (כי בחי' בינה, „אימא עילאה", היא בחי' המחשבה, עלמא דאתכסיא); והלבושים בג"ע התחתון הם ממעשה המצוות עצמן, שהוא בחי' אתגליא דתורה, המקשרת את חיצוניות הנפש (דהיינו בחי' רוח ונפש) עם בחי' אתגליא דקוב"ה (בחי' המלכות המתגלה בג"ע התחתון).

וזהו מ"ש אדה"ז כאן – שהלבושים בג"ע העליון הם מבחי' רעותא דלבא וכוונת המצוות, שהיא פנימיות מצוות התורה, המקשרת את בחי' פנימיות הנפש (דהיינו בחי' הנשמה ממש) לבחי' סתים דקוב"ה (כי בחי' בינה, „אימא עילאה", היא בחי' המחשבה, עלמא דאתכסיא); והלבושים בג"ע התחתון הם ממעשה המצוות עצמן, שהוא בחי' אתגליא דתורה, המקשרת את חיצוניות הנפש (דהיינו בחי' רוח ונפש) עם בחי' אתגליא דקוב"ה (בחי' המלכות המתגלה בג"ע התחתון).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁷)

אפ"ל שההפרש בין הלבושים (שהם האותיות) דג"ע התחתון ובין הלבושים (האותיות) דג"ע העליון הוא ע"ד ההפרש בין לבוש המחשבה ובין לבוש הדיבור, שלבוש המחשבה רוחני ודק יותר מלבוש הדיבור³⁸. ואתי שפיר שדוקא מכוונת המצוות נעשים לבושים בג"ע העליון, כי הכוונה היא המחשבה.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁹)

רוח ונשמה:
(א) „שאר כל נשמות ישראל שעבדו את ה' בדחילו ורחימו המסותרות בלב כללות ישראל" (שאינו עולות לעולם הבריאה) – קאי על האהבה ה"מסותרת במוחו ותעלומות לבו, דהיינו שהלב מבין .. אשר .. נפשו ורוחו אשר בקרבו כך יאתה להן להיות כלות אליו בחשיקה וחפיצה כו"⁴⁰. והיא בחי' נפש בלבד⁴¹, מאחר שהאהבה אינה באופן שחפץ באמת, כי אם בבחי' הסכם בלבד⁴² (וגם ההשגה המביאה לזה אינה השגה גמורה⁴³).

(ב) „בחי' הרוח של הצדיקים" (שגם היא אינה עולה לעולם הבריאה⁴⁴) – קאי על האהו"ר שבהתגלות הלב⁴⁵ הבאה מחיצוניות המוחין. והיא האהו"ר הבאה ע"י ההתבוננות בגדולת ה' במדריגות ששייך בהן השגה גמורה, דהיינו באור וחיות האלקי הבא בבחי' התלבשות בעולם להוות ולהחיות את העולמות, ובד"כ הוא בחי' ממכ"ע⁴⁶.

פירושים" שם ד"ה שהלב מבין (הג'). (43) ראה „לקוטי פירושים" שם ד"ה והסיבה. (44) אבל ראה „לקוטי פירושים" לקמן (ד"ה ועולם האצילות) באופן אחר קצת – שעבודה זו היא עבודת נשמות דבי"ע. (45) וזוהי העבודה שבלב שעלי' נאמר (ואתחנן ד, לט) „וידעת היום והשבות אל לבבך" דוקא, כי מצוות אהבה ויראה שנצטוונו עליהם הן אהבה ויראה שבהתגלות הלב, והן השייכות לקיום התומצ, רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת (כנ"ל פ"ד וכדלקמן פ"מ, ובכ"מ). ובהן ועל-ידן דוקא הוא בירור וויכוח הנה"ב, והיא „מדת כל אדם". (46) ראה לקו"ת ואתחנן ד, א ואילך.

(35) ח"ג עג, א. (36) תהלים קג, יט. (37) אוה"ת ענינים ע' רכ ואילך. (38) וזהו ההפרש בין שבת לחול, כמבואר בלקו"ת (דרושים לשבת שובה סו, ג) שבחול העולם מקבל חיות ע"י הדיבור, ובשבת מקבל מהמחשבה [ולכן האי"ב דשבת הוא „אל אדון", שהוא מבחי' אהו"ר רברבו, כמ"ש בזח"ב תרומה קלב, א (וראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"ב ע' תרסט ואילך. ביאורה"ז להצ"צ ח"ב ע' תתב ואילך)]. (39) אוה"ת שמות ע' פ. (40) לעיל פט"ו. (41) ובפרטיות יותר – התכללות בחי' נפש ורוח (ראה „לקוטי פירושים" שם ד"ה וגם נפשו). (42) ראה „לקוטי

ליקוטי

פרק לט

אמרים

תקלא

ודביקות, שעצם הענין האלקי כמו שהוא מאיר בעומק ובפנימיות מוחו בבחי' גילוי אור רב, ומתקשר ונדבק מאד במוחו באור האלקי⁵².

ומאחר שמוחין אלו אינם בבחי' ירידה (ואדרבה – בעצם מהותם הם בבחי' עלי' ודביקות למעלה ביותר⁵³), לכן הם למעלה מבחי' המדות.

ואף שגם מוחין אלו נרגשים בלב, מ"מ אינם בבחי' ירידה ממהותם העצמי, אלא שאור המוחין עצמו מתפשט ומאיר גם בלב⁵⁴ (וגם אינו צריך לפעול התפעלות ואהבה בלב, אלא הלב מתפעל מגילוי האור בדרך ממילא⁵⁵). ולכן כללות העבודה היא בציוור קומה דבחי' מוחין, היינו שהמוחין נרגשים בלב באותו אופן שהם במוח, וממילא המדות הם כמו המוחין – לא בבחי' מורגש ובבחי' התפעלות, אלא בבחי' אחדות ודביקות, בתכלית הביטול ובבחי' בלתי מורגש (ויש בביטול זה חילוקי מדריגות⁵⁶, אבל בכל אופן הוא למעלה מבחי' ביטול היש). והו"ע גדלות המוחין וגדלות המדות.

ומ"ש בתניא כאן „שאהבה זו נקרא רעותא דלבא“ (שהפירוש הפשוט בזה הוא שלבו חפץ באמת, והיא האהבה שבהתגלות הלב⁵⁷, שנת"ל שהיא בחי' רוח בלבד) – י"ל שמפרש „רעותא דלבא“ על מה שהלב חפץ ממילא, ולא על האהבה העשוי' בלב ע"י התבוננות בבחי' חיצונית המוחין⁵⁸, שהיא אהבה שע"פ טעם ודעת⁵⁹.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁶⁰)

אם תמצוי לומר שכוונת אדמו"ר מוהרש"ב בביאור הנ"ל (שבחי' נשמה העולה לעולם הבריאה היא העבודה בפנימיות המוחין דוקא) היא לומר שכן הוא הפירוש בתניא – הרי צ"ל שהעבודה בחיצונית המוחין, ובדחילו ורחימו בהתגלות לבו ומוחו, היא כמו נשמת החי (שהרי היא בחי' רוח, שאינה עולה תעריב פרל"ז. פרע"ט) דג"ר שבכל פרצוף הוא בחי' דביקות העלול בעילתו. (54) והתפשטות זו אינה בבחי' המשכה, אלא היא מצד הנדר ההגבלה של המוחין – שמאחר שהם פנימיות ועצמיות המוחין, והאור האלקי מאיר בהם בגילוי, אינם מתעלמים במיצר הגרון, ואינם בבחי' הגבלה להיות דוקא במוח ולא בלב, אלא מאירים בכל מקום. (55) ראה קונטרס התפלה פ"דו (ע' 14 ואילך). (56) נתבארו בארוכה בקונטרס העבודה ע' 7 ואילך. (57) ראה לקו"ת שה"ש יג, ד בענין „רעית". (58) ראה תו"א תצוה פד, ד ואילך. (59) וראה „לקוטי פירושים" לעיל פי"ד ד"ה האהבה. (60) קונטרס העבודה ע' 5 ואילך. המשך תעריב פשצ"ד ואילך.

והנה, אף שהתבוננות זו היא בהשגה גמורה ובהעמקת הדעת, הרי ההתבוננות היא בלבושי השגה, שמתבונן בענינים המושגים בכחותי הטבעיים ומשיג עליהם את הענין האלקי (וכענין „מבשרי אחזה אלוקה"⁴⁷, שמההתבוננות בכחות הנפש⁴⁸, חו"ב ומדות וכו', מבין ענינים אלו באלקות), וממילא אינו תופס בעצם הענין האלקי אלא בחיצוניותו בלבד.

ומאחר שמוחין אלו אינם תופסים בעצם הענין האלקי, הרי הם בבחי' ירידה והמשכה כלפי מטה, דהיינו כלפי המדות שלמטה מהם. וזהו שהם בחי' חיצוניות המוחין בלבד, דהיינו המוחין כמו שהן בבחי' עילה אל המדות⁴⁹. ולכן עבודה זו היא בחי' רוח (שהו"ע המדות), כי אף שהעבודה היא בבחי' המוחין, ויש בה גם התפעלות במוח מהענין המושג, מ"מ העיקר בה הוא הוליד התפעלות המדות שבלב, וההתבוננות היא רק כדי לעורר את המדות ומאחר שעיקר עבודה זו הוא כדי לעורר את המדות – הרי היא בבחי' יש ומורגש, והביטול שבה הוא הביטול שמבחי' המדות, שהוא ביטול היש (ולא הביטול דמוחין, שהוא למעלה מבחי' ביטול היש בלבד, כדלקמן).

(ג) „נשמות ממש שהן בחי' מוחין דגדלות א"ס ב"ה“ (שמדורן בעולם הבריאה⁵⁰) – קאי על העבודה שבפנימיות המוחין, דהיינו המוחין כמו שהם לעצמם, שהם בחי' נשמה (כמ"ש⁵¹, „נשמת שד"י תבינם“). והיא ההשגה וההתבוננות בעצמות אוא"ס שלמעלה מהעולמות, כמו בקדושת אוא"ס, איך שהוא קדוש ומובדל מהעולמות כו'.

והשגה והתבוננות זו היא בבחי' הפשטה מלבושי ההשגה, אלא תופס ומשיג את עצם הענין האלקי (כי מאחר שהוא במדריגת נשמה יש בכחו להשיג אלקות שלא ע"י לבושים), והיא בבחי' התאחדות (47) איוב יט, כו. (48) דהיינו – הכחות הטבעיים דנפש הטבעית, כי מאחר שנשמות דבי"ע נתפסות בגשם, שהנה"א הוא אצלם בבחי' התלבשות ממש בנפש הטבעית החיונית (כמ"ש לעיל פכ"ט שבבינונים הנפש הטבעית „היא היא האדם עצמו“), אינו משיג את כחות הנה"א עצמן, אלא בעיקר את כחות הנפש הטבעית. (49) ראה סידור עם דא"ח קעה, ג ואילך. סה"מ עת"ר ע' ריא ואילך. (50) אבל ב"לקוטי פירושים" לקמן שם – שעבודה זו היא עבודת נשמות דאצ"י שבבי"ע. (51) איוב לב, ח. (52) והאות ע"ז הוא שמתבטלים אצלו כל חושי ההרגש הטבעיים, מחמת הדביקות באור האלקי המאיר בגילוי מוחו. (53) ע"ד המבואר בכ"מ (ראה אוה"ת בראשית ח"ו תתרנ"ד, א. סה"מ תרכ"ח ע' ה. תרכ"ט ס"ע ט ואילך. המשך תרס"ו ע' קנ.

אפילו מ"בנינוני המתפלל כל היום"⁶⁸, ולזה צ"ל עיבור „בחי' רוח משרש איזה צדיק”.

(כ"ק אדמו"ר⁶¹)

ברחילו ורחימו הנמשכות .. המסותרות: ראה „לקוטי פירושים” לעיל פט"ז ד"ה דחילו (הא').

שאהבה זו נקרא רעותא דלבא: בניאור ענין „רעותא דלבא” והמדריגות שבה – ראה „לקוטי פירושים” לעיל פ"ז ד"ה האהבה.

שאהבה זו נקרא רעותא דלבא כנ"ל: עיין לעיל פ"ז⁶⁹. לקמן פמ"ד⁷⁰.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁷¹)

„כנ"ל” – קאי על מ"ש לעיל פ"ז ולא על מ"ש לקמן פמ"ד, כי, מלבד שבכל מקום בתניא, כמדומה, על מ"ש בפרקים הבאים כתוב „לקמן” ולא „כנ"ל” – הנה עוד זאת, אשר בפמ"ד מדבר באהבה הטבעית, שפעולת המוחין לא היתה בה אלא להוציאה מן ההעלם אל הגילוי, משא"כ כאן קאי בדחילו ורחימו הנמשכות מן המוחין, וגם בפ"ז מדבר באהבה הנוולת מן ההתבוננות, ולא באהבה מסותרת שנטבע כל ישראל, יעוי"ש.

ואף שבפ"ז קאי במדריגה נמוכה ביותר באהבה, וכמ"ש שם „שדבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם כו”’, קאי במדריגת „נשמות הצדיקים עובדי ה'”⁷² – הצד השווה שבהם הוא ששניהם באים מההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה.

אבל יש עוד לשאול: (א) „כנ"ל” בוודאי אינו ציון בעלמא, שגם במקום אחר כתב אדה"ז שאהבה כזו נקראת „רעותא דלבא”, כי מה תועלת בידיעה זו, ובטח הוא מראה למקום ששם נתבאר הענין יותר. וצריך להבין מה מוסיף לנו הכתוב בפ"ז על מ"ש כאן. (ב) למאי נפ"מ אם אהבה זו נק' רעו"ד אם לאו (ושאלה זו שייכת גם בפמ"ד).

ונראה שכוונתו להביא ראי' למ"ש כאן שמדור צדיקים אלו הוא בעולם הבריאה. ועל זה הוא

אלא לעולם היצירה, מדור המלאכים ש„נקראים .. בשם חיות ובהמות” – היפך ממש מ"ש לעיל ספל"ח⁶¹!

וכן קשה מלשון אדה"ז „הרוח של הצדיקים” (בה"א הידיעה), דהיינו הצדיקים הנזכרים לפנ"ז („עובדי ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת כו”’) – דמוכח שכוונתו לחלק באותו צדיק עצמו, שרק נשמתו ממש (בחי' הנשמה שבנרנח"י שלו) עולה, אבל לא בחי' רוח שלו (ולא שכוונתו לבחי' רוח בתור מדריגת עבודה בפ"ע, השייכת גם במי שאינם במדריגת הצדיקים הנ"ל).

(כ"ק אדמו"ר⁶²)

שהן מקור המדות ואם ושרש להן: כנ"ל פ"ג.

(כ"ק אדמו"ר⁶³)

נשמות הצדיקים עובדי ה' ברחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת .. שאר כל נשמות ישראל שעברו את ה' ברחילו ורחימו המסותרות כו': לכאורה משמע מזה שדחילו ורחימו שכליים הן רק בצדיקים, ודלא כדמשמע בכ"מ לעיל⁶⁴ שגם בבניונים אפ"ל דחילו ורחימו שכליים. וי"ל, שמאחר שבבניונים הדו"ר השכליים אינם אלא „בעתים מזומנים”⁶⁵, לכן לא הזכיר כאן אלא נשמות הצדיקים, שאצלם זהו סדר העבודה (עובדי ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת”).

אבל צ"ע מ"ש לקמן⁶⁶ „רק שצריך לקבוע עתים להתבונן בגדולת ה' להשיג דחילו ורחימו שכליים וכולי האי ואולי וכו' כנ"ל” – דלכאורה קאי אמ"ש לעיל⁶⁷ „וכולי האי ואולי כו' יזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו”, ומשמע שא"א להשיג דו"ר שכליים אלא ע"י עיבור „בחי' רוח משרש איזה צדיק”. ואולי אפשר ליישב שכוונתו שם היא „להשיג דחילו ורחימו שכליים” (לא רק „בעתים מזומנים”, אלא) בתמידיות (היינו באופן תמידי יותר

61) ושם – שמי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו .. הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר, ורק „מי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו .. רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלבו .. שיהי' רצונו שבמוחו ותעלומות לבו מסכים ומתרצה בריצוי גמור באמת לאמתו .. הרי כוונה זו ע"מ כמו נשמת החי”. 62) „לקוטי אמרים – מהדורא קמא” ע' שב בערה. 63) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק). 64) פ"ב.ג. פט"ז. 65) לעיל פ"ב.ג. 66) ספמ"א. 67) ספ"ד. 68) לעיל פ"ג. 69) ושם: „אלא דלעשותו ר"ל האהבה המביאה לידי עשיית המצוות בלבד, שהיא רעותא דלבא שבתעלומות לב גם כי אינה בהתגלות לבו כרשפי אש. ודבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם כו”’. 70) ושם: „ב' בחי' אהבות אלו .. שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו .. כשהן בהתגלות לבו נק' רעותא דלבא בזהר ומקומן ב"ס דבריאה”. 71) קיצורים והערות ע' לו – הובא ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות”. 72) וראה „לקוטי פירושים” לעיל ד"ה עולם הבריאה.

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקלג

שהוא גן עדן העליון כדלקמן:
בפרקי. וכמ"ש בזהר
ויקהל: כנראה הכוונה לזח"ב
רי, ב, עיי"ש⁷⁴.

דלבא נעשה לבוש לנשמה בעולם הבריאה שהוא
גן עדן העליון כדלקמן וכמ"ש בזהר ויקהל אך
היינו דווקא נשמות ממש שהן בחי' מוחין הגדלות
א"ס ב"ה אבל בחי' הרוח של הצדיקים וכן שאר כל
נשמות ישראל שעבדו את ה' בדחילו ורחימו המסותרות
בלב כללו ישראל אין עולות לשם רק בשבת ור"ה לבר
דרך העמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון שהוא עולם
הבריאה הנקרא ג"ע העליון להתענג על ה' וליהנות
מזיו השכינה כי אין הנאה ותענוג לשכל נברא אלא
במה שמושיל ומבין ויודע ומשיג בשכלו ובינתו מה
שאפשר לו להבין ולהשיג מאור א"ס ב"ה ע"י חכמתו
ובינתו ית' המאירות שם בעולם הבריאה ומה שזוכות
נשמות אלו לעלות למעלה מהמלאכים אף שעבדו

דרך העמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון:
כוונתו לתרץ איך יכולות הנשמות דג"ע התחתון
לעלות לג"ע העליון, דלכאורה איך אפשרית
שייכות בין חי (געה"ת) ומדבר (געה"ע). ולזה מבאר
שהעלי' ע"י עמוד המחבר ביניהם (ואדרבה –
מעמוד זה גופא ראי', דעכצ"ל שאף שהן ב'
מדריגות אפשרית עלי' ביניהן).

(כ"ק אדמו"ר⁷⁹)

העמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון: ענינו –
נתבאר בתו"א ד"ה ובה⁸⁰.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

אין לפרש שענינו המשכה מלמעלה על הנשמות
(שהיא הפועלת הביטול), דא"כ הי' צ"ל „עמוד
שמג"ע העליון לג"ע התחתון“.

(כ"ק אדמו"ר⁶³)

ומה שזוכות נשמות אלו לעלות למעלה
מהמלאכים .. היינו מפני שע"י רחילו ורחימו
שלחם אתכפיא ס"א כו': מזה מובן גם בנשמות
גופא – שבענין העבודה והבירורים הנעשים על-

77 ראה „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה דאימא. (78 אוה"ת
ענינים ע' רכב. 79) שיעורים בספר התניא ע' 488 הערה 4.
80) מג"א ק, סע"ב ואילך (ושם: „העמוד שבין געה"ת לגעה"ע
.. שבו ועל ידו עולים הנשמות מגעה"ת לגעה"ע .. וענין העמוד
הוא בחי' ביטול, שכל עלי' א"א להיות כ"א ע"י ביטול בתחלה,
שאז יהי' כלי קיבול“.

שמביא חיזוק מפ"ז, ששם כתב שהאהבה
שבתעלמות לב היא רעו"ד, וא"כ עאכו"כ כאן
שהאהבה היא בהתגלות שנקראת רעו"ד; וכיון
שאהבה כזו נקראת רעו"ד – הרי מזה ראי' שמדור
צדיקים אלו הוא בעולם הבריאה, כמו שמציין לזהר
ויקהל, ששם איתא דמרעו"ד נעשה לבוש לנשמה
בג"ע העליון, וגעה"ע הוא עולם הבריאה.

[וזהו גם מה שמדייק בפמ"ד ש„אהבות אלו נק' רעותא
דלבא" (וגם שם מוסיף תיבת „בזהר"), כי מזה ראי'
על מה שמסיים שם „ומקומן ביי"ס דבריאה", וכנ"ל].

(כ"ק אדמו"ר⁷³)

רק בשבת ור"ה לבר: כמ"ש⁷⁵ „והי' מדי חדש
בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות
לפני“.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁷⁶)

דרך העמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון: כי
העמוד הוא פנימיות ההיכל דגעה"ת, ולכן על ידו
עולים לגעה"ע שהו"ע גילוי הפנימיות⁷⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצי"צ⁷⁸)

73) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“ אגרות קודש ח"א
ע' שיח ואילך. 74) ושם (לאחרי שמתחיל לבאר בסע"א ע"ד
„הני לבושי .. דמתלבשן בה צדיקיא בגנתא דעדן“, מעובדין
טבין .. בהון קיימא נשמתא בגנתא דעדן לתתא“): „כד סלקא
נשמתא בההוא פתחא דרקיעא לעילא אזדמנן לה לבושיין אחרנין
יקירין עלאין דאינון מרעותא וכוונה דלבא באורייתא ובצלואתא
וכו“ 75) ישע"י סו, כג. 76) סה"מ עז"ת ע' סט.

בדחילו ורחימו טבעיים לכד היינו מפני שע"י דחילו ורחימו שלהם אתכפיא ס"א המלוכשת בגופם בין בבחי' סור מרע לכבוש התאוות ולשברן ובין בבחי' ועשה טוב כנ"ל והם היו בעלי בחירה לבחור ברע ח"ו ובחרו בטוב לאכפיא לס"א לאסתלקא יקרא דקב"ה כו' כיתרון האור כו' כנ"ל והנה כל זה הוא במדור הנשמות ומקום עמידתן אך תורתן ועבודתן נכללות ממש בי"ם שהן בחי' אלהות ואור א"ס מתייחד בהן

ובין בבחי' ועשה טוב כנ"ל: ספל"ח. כיתרון האור: קהלת ב, יג – הובא לעיל פי"ב. כיתרון האור כו' כנ"ל: פכ"ז.

מדור הנשמות ומקום עמידתן: הם שני עינינו, שהרי „מקום עמידתן” הוא לפעמים לא במדורן (וכמו בשבת ור"ח, שעולות לבריאה אף שמדורן ביצירה).

(כ"ק אדמו"ר⁸¹)

תורתן ועבודתן נכללות ממש בי"ם שהן בחי' אלהות ואור א"ס מתייחד בהן בתכלית היחוד: וזהו הנקרא בזוהר⁸⁵, „לאשתאבא בגופא דמלכא”.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁸⁶)

תורתן ועבודתן נכללות ממש .. בי"ם דבריאה ע"י דחילו ורחימו שכליים ובי"ם דיצירה ע"י דחילו ורחימו טבעיים: משמע לכאורה שדחילו ורחימו שכליים גבוהים מדחילו ורחימו טבעיים, שהם בחי' האהבה המסותרת, אע"פ שהיא בבחי' מס"נ (כמבואר בארוכה לעיל⁸⁷). אבל עיין לקמן⁸⁸ דמ"מ שורש האהבה המסותרת גבוה יותר, ונקראת אהבה רבה כו'.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁸⁹)

תורתן ועבודתן נכללות ממש בי"ם שהן בחי' אלהות .. משא"כ הנשמו' אינן נכללות באלהות די"ם: וטעם החילוק בין התורה לנשמה – מצד ענין התפיסה:

התורה – היא אור עצמי, היינו שאף שיש עלי' לבושים המעלימים ומסתירים, מ"מ אינה נתפסת

ידה⁸¹ גדלה מעלת הנשמות דיצירה ועשי' על הנשמות דבריאה, מצד מעלתן היתרה בעבודת האתכפיא, ובכמה פרטים:

(א) מצד מעמדן – שהוא בעולמות שיש בהן תערובות רע, שהרי עולם היצירה הוא מחצה טוב ומחצה רע, והטוב והרע שבו מעורבים, וא"כ גם הטוב שבו אינו טוב גמור, ועאכו"כ עולם העשי' שרובו רע (משא"כ עולם הבריאה – רובו טוב ומיעוטו רע, ומיעוט הרע מובדל מן הטוב, וא"כ הטוב שבו הוא טוב גמור שאין בו תערובות רע כלל)⁸².

(ב) מצד מדרגתן – שהן במדרגה נמוכה יותר מהנשמות דבריאה, היינו שהן דביקות יותר בגשמיות, משא"כ הנשמות הגבוהות הן במדרגת הבדלה מהגשמיות (כידוע שההפרש בין נשמה גבוהה לנמוכה הוא ע"ד ההבדל בין חכם לאיש פשוט, שהחכם בטבעו הוא מובדל מעינינו חומריים, והאיש הפשוט כרוך אחר החומריות ואוהבה בטבעו). ועוד זאת, שאין להן אותה הידיעה וההשכלה באלקות שישנה בנשמות הגבוהות.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁹⁰)

ומה שזוכות נשמות אלו לעלות .. אף שעברו בדחילו ורחימו טבעיים לכד היינו מפני שע"י דחילו ורחימו שלהם אתכפיא ס"א .. בין בבחי' סור מרע .. ובין בבחי' ועשה טוב כנ"ל: עיין ג"כ לעיל פט"ז⁸³.

(כ"ק אדמו"ר⁹¹)

⁸⁶ אוה"ת במדבר ט, סע"א. ⁸⁷ פ"ח ואילך. ⁸⁸ פמ"ד (ישם): „אחת היא אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות אהבה רבה ואהבת עולם והיא שיה לכל נפש מישראל וירושה לנו מאבותינו .. ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו .. שב' בחי' אהבות הנ"ל הן כלולות מן בחי' אהבה רבה וגדולה ומעולה מדחילו ורחימו שכליים כו"ל. ⁸⁹ שרש מצות התפלה פמ"א (דרך מצותיך קלט, א) – צוין ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות”.

⁸¹ משא"כ בענין ההשכלה וההשגה באלקות, כנ"ל („לקוטי פירושים” ד"ה המלאכים). ⁸² ראה לקו"ת במדבר ד, ב. וש"נ. ⁸³ ושם: „גם אם אין יד שכלו ורוח בינתו משגת .. רק האהבה מסותרת במוחו ותעלומות לבו .. ופיו ולבו שוין שמקיים כן בפיו .. הרי תבונה זו מתלבשת במעשה דבור ומחשבת התורה ומצוות” להיות להם בחי' מוחין וחיות וגדפין לפרחא לעילא .. הואיל ותבונה זו שבמוחו ותעלומות לבו היא המביאתו לעסוק בהם כו"ל. ⁸⁴ „שיעורים בספר התניא” ע' 491. ⁸⁵ ח"א ריז, ב.

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקלה

בתכלית היחוד והיינו בי"ם דבריאה ע"י דחילו ורחימו שכליים ובי"ם דיצירה ע"י דחילו ורחימו טבעי"י ובתוכן מלוכשות י"ם דאצי' ומיוחדות בהן בתכלית וי"ם דאצי' מיוחדות בתכלית במאצילן א"ם ב"ה משא"כ הנשמו'

בהם ע"י התלבשותה בהם, כמארז"ל⁹⁰, "דברי תורה אינם מקבלים תומאה" [ואף שיש בחי' למשמאילים בה"⁹¹ – זהו רק בנוגע לנפש האדם, ונעשה ע"י הנהגת האדם, שע"י שהוא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה נעשית לו התורה, סמא דמותא"⁹¹, דאיהו דאפסיד אנפשי'. ואף שאור התורה עצמה יורד ונשפל עי"ז, כמארז"ל⁹², "התורה חוגרת שק" – מ"מ אין זה בבחי' תפיסא כ"כ].

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁰⁴)

בי"ם דבריאה ע"י דחילו ורחימו שכליים ובי"ם דיצירה ע"י דחילו ורחימו טבעי"י: ב' מדריגות אלו הן שני הענינים הנזכרים בזהר¹⁰⁵ – "מילי דאורייתא בעיין כוונה, ומילין דאורייתא בעאן לאתקנא בגופא ורעותא כחדא".

"כוונה" – הו"ע דחילו ורחימו טבעיים, כי כוונה היא בז"א [וי"ל שנרמז בתיבת "כוונה": "כו"ו הוא מספר שם הוי' דז"א, ונ"ה" הוא מספר האותיות שקודם השם ואחריו (טדה"ד כוז"ו), וכידוע¹⁰⁶ בענין "אני הוי"ו"], בחי' מדות המתלבשות ביצירה (כנ"ל בפרקיז).

ו"רעותא" – הו"ע דחילו ורחימו שכליים, כי "רעותא דלבא" הוא בנינה המתלבשת בבריאה, וכמבואר לעיל בפרקיז שהאהבה דדו"ר שכליים נקראת "רעותא דלבא".

(מוהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר¹⁰⁷)

ובתוכן מלוכשות י"ם דאצי': "בתוכן" – היינו בי"ם דבריאה, ועל ידן גם בי"ם דיצירה¹⁰⁸.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰⁹)

(וב' לקוטי פירושים" שם ד"ה פ"י האר"י ז"ל). וש"נ (102) סה"מ תרל"ז ח"ב ס"ע תקלג ואילך. (103) ראה בארוכה "לקוטי פירושים" לעיל ד"ה עולם הבריאה. (104) קונטרס העבודה ע' 5. (105) ח"א עב, א. (106) ראה רמ"ז לזח"ב כב, א. מגלה עמוקות אופן רד. (107) לקוטי לוי"צ לזהר ח"א ע' לב. (108) ראה לקמן פנ"ב (ושם: "וכמ"ש בזהר וע"ח שהשכינה היא מלכות דאצילות .. היא מתלבשת בהיכל ק"ק דבריאה שהיא חב"ד דבריאה .. ובהתלבשות מלכות דאצי' במלכות דבריאה מתלבשת בהיכל ק"ק דיצי' שהוא חב"ד דיצירה כו"ו). (109) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) – נדפסה בחלקה ב' לקוטי ביאורים בספר התניא" ע' רמ.

משא"כ הנשמה – הרי ע"י התלבשותה בגוף ובנה"ב היא נתפסת בהם, שהגוף ונה"ב מחשיכים אורה, ואין הכחות דנה"א מתגלים. והיינו לפי שהתלבשות וירידת הנשמה בגוף ובנה"ב היא בבחי' יש (בראתה", "יצרתה"⁹³ כו'), וגם שורש הנשמה למעלה הוא בכלים ולא באור (אלא שהוא בפנימיות הכלים), ומצד שייכות זו לעולמות פועלת בה ההתלבשות בחי' תפיסא, שהיא נתפסת בהתלבשות.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁹⁴)

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁹⁴)

ועבודתן: קאי על כללות כל המצוות, שנקראו עבודה, כדמצינו שבכל מקום שהזכיר הכתוב כללות המצוות קראן בשם עבודה, כגון: "לעבדה ולשמרה"⁹⁵ ("לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה זו שס"ה מל"ת"⁹⁶), "ועבדתם את ה' אלקיכם"⁹⁷, "ולעבדו"⁹⁸ בכל לבבכם"⁹⁹, "תחת אשר לא עבדת גו' בשמחה"¹⁰⁰ (דקאי על כל עבודת מעשה המצוות שצ"ל בשמחה¹⁰¹).

(כ"ק אדמו"ר מוהר"ש¹⁰²)

(90) ברכות כב, א. (91) שבת פח, ב. (92) סנהדרין קא, א. (93) נוסח ברכת "אלקי נשמה". (94) הוספות לטה"מ תער"כ"ו ע' דש. (95) בראשית ב, טו. (96) ראה זהר ח"א כז, א. ח"ב קסה, ב. (97) משפטים כג, כה. (98) עקב יא, יג. (99) ומה שארז"ל על פסוק זה (ספרי ופרש"י עה"פ. תענית ב, סע"א) "איזוהי עבודה שבלב זו תפלה" – הרי לשיטת הרמב"ן (בהשגותיו לטה"מ"צ להרמב"ם מ"ע ה) רוב הפוסקים (ראה שו"ע אדה"ז או"ח סק"ו ס"ב. פס"ד להצ"ש שמ, ג ואילך. וש"נ) שתפלה דרבנן אין דרשת רז"ל זו דאורייתא [דלא כשיטת הרמב"ם (סהמ"צ שם וביד ריש הל' תפלה) שהיא דאורייתא]. ומ"מ גם לפי דבריהם למדו מצות תפלה מפסוק זה ודרשה זו, ונמצא שגם מצוות דרבנן הם ככלל שם עבודה. (100) תבוא כח, מז. (101) ראה לעיל פכ"ו

אינן נכללות באלהות די"ם אלא עומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה ונהנין מזיו השכינה הוא אור א"ם ב"ה המיוחד ב"ם דבריאה או דיצי' והוא זיו

(ג) לפי המבואר במאו"א מערכת מדורין¹¹⁶ שמדורין הם ביצירה והם סביב להיכלות שבבריאה, יתפרש גם כאן מ"ש "בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה", ש"בהיכלות" קאי על "דבריאה", ומדורין" קאי על "יצירה".

(מוהר"צ אבי כ"ק אדמו"ר³⁴⁷)

בהיכלות ומדורין: אפשר שענינם בחי' בינה דאצילות כמו שמתלבשת בבי"ע לאחר התלבשותה בספירת המלכות, שנעשית בבחי' פירוד (ונהר יוצא גוי ומשם יפרד¹¹⁷). משא"כ גילוי אור האצילות שבג"ע הוא בחי' בינה כמו שהיא באצילות, ששם היא בבחי' "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", יוצא כתיב (ולא לשון פירוד)¹¹⁸, דהיינו בחי' בינה (נהר) כמו שהיא מיוחדת בחכמה (עדן), בלי שום פירוד והפסק¹¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹²⁰)

ונהנין מזיו השכינה הוא אור א"ם ב"ה המיוחד ב"ם דבריאה או דיצי' והוא זיו תורתן ועבודתן ממש: לפי זה י"ל ש"זיו תורתן ועבודתן", אפילו המאיר בגן-עדן התחתון¹²¹, הוא הגבה מאד נעלה מהבחינה שהשיגה הנשמה קודם ירידתה בעולם הזה, אפילו בגן-עדן העליון¹²². והענין יובן ע"פ מ"ש בספר הגלגולים¹²³ (וכ"כ ברמ"ז¹²⁴) שבחי' אצילות ממש מתלבש בעולמות ב"ע בפנימיותם, ובחי' אצילות של פנימיות העשי

הנשמו' אינן נכללות באלהות די"ם אלא עומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה: י"ל שכמו-כן הוא גם בנשמות דאצילות, שעומדות בבחי' היכלות דז"א, ומה שמשגיגות טעמי תורה הוא רק מבחי' שערות דז"א, שמשם היא ההתגלות דבחי' היכלות דז"א¹¹⁰.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹¹¹)

הנשמו' .. עומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה: החילוק בין "היכל" ל"מדור" – יש לבאר בכמה אופנים:

(א) ע"ד החילוק בין טרקלין לפרוזדור, היינו ש"היכל" הוא הפנימי (הטרקלין) ו"מדור" הוא החיצון (הפרוזדור)¹¹². ונרמז בתיבת "מדור", בגימטריא, "היכל" במספר הקדמי¹¹³, שהוא ע"ד בחי' חיצוניות ואחוריים. וי"ל שהם כנגד אהבה ויראה (היינו שע"י היראה שהיתה בהן עומדות הנשמות ב"מדורין", וע"י האהבה שהיתה בהן – עומדות ב"היכלות"), כי הפנימי (הטרקלין) הוא בחי' חסד ורחמים, והחיצון (הפרוזדור) הוא בחי' דין¹¹⁴.

(ב) להיפך – ש"היכל" [בגימטריא שם אד', אותיות דינ"א] הוא החיצון, ו"מדור" [שהוא בהצטרף שם א"ל (בחי' חסד) במילוי (אל"ף למ"ד) לשם אד'], הוא הפנימי. ולפי זה יהי' "היכל" ע"ד טרקלין, ו"מדור" – ע"ד קיטון, שהוא לפנים מן הטרקלין¹¹⁵. וד"ל.

110 ראה לקמן אגה"ק ס"כ. 111 המשך תער"ב פקפ"ב. 112 וע"ד החילוק בין ציון לירושלים, שציון הוא הטרקלין (חדר) הפנימי, וירושלים הוא הפרוזדור (ראה מאו"א אות ח"ת ס"ז – הובא באוה"ת בראשית נג, ב). 113 כלומר: אות ה"א של תיבת "היכל" – מספרה ט"ו (מא' עד ה'). אות יו"ד – מספרה נ"ה (מא' עד י'). אות כ"ף – מספרה ע"ה (מא' עד כ'). אות למ"ד – מספרה ק"ה (מא' עד ל'), וביחד הן כמספר "מדור". 114 ועד"ז בענין ציון וירושלים (שהם ע"ד טרקלין ופרוזדור, כנ"ל הערה 112), שציון היא בחי' חסד ורחמים, וירושלים היא בחי' דין (ראה ע"ח שער לה (שער מיעוט הירח) פ"ג. זח"ג רצו, ב (באד"ז)). 115 ראה שמור"פ מ"ח, א. 116 אות מ"ם ס"כ (עיי"ש). 117 בראשית ב, יו"ד. 118 ראה תו"א וישב כו, ג. לקו"ת שה"ש לט, ב. 119 ראה זח"א עד, ב: ו"א תימא הא כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד, ודאי הכי

הוא, דכיון דנטלי מתמן הוי פרודא, וכד אינון כנישין תמן לינקאה לא הוי פרודא. ופי' בזוהרי חמה דקאי על ד' מחנות שכינה, שכשיונקים מבחי' גן, שהיא מלכות (ובתוכה הארת בחי' בינה), הרי זה נקרא פירוד [לא פירוד לגמרי חזי, אלא ע"ד "וכנפיהם פרודות" (יחזקאל א, יא), שהם בבחי' אהו"ר בהתלהבות ומחולקות זו מזו, כמבואר בלקו"ת (במדבר יו"ד, א)], ואימתי – כד נטלין מתמן, אבל בעודן מתקשרים בשכינה (כד אינון כנישין תמן) – אינון נפרדים, אלא כולם ביחד אחד (ראה גם אוה"ת בראשית ח"ג תקלד, ב ואילך). 120 המשך תרס"ו ס"ע טז ואילך. 121 ראה גם לקו"ת שלח לט, ג (עיי"ש). 122 וראה גם לקו"ת ואתחנן יו"ד, ב ואילך. פ' ראה כד, ב ואילך (בביאור ענין מפתחות החיצוניות ומפתחות הפנימיות). ביאור"ז לאדהאמ"צ קמח, א ואילך. 123 פ"כ – הובא בתו"א חיי שרה טז, ד. 124 לזח"ב צד, ב.

ליקוטי

פרק לט

אמרים

תקלז

והיינו שבג"ע יש ב' בחינות:

(א) ג"ע מצד עצמו כמו שנברא, שמאיר בו גילוי אלקות יותר מבעולמות [ולכן נאמר בו שם מלא (ו"יטע הו"י אלקים גן בעדן מקדם¹³⁴), משא"כ בשאר הנבראים נאמר שם אלקים בלבד¹³⁵], והיינו שמאיר בו ג"ר¹³⁶, משא"כ שורש התהוות העולמות הוא רק מז"ת בלבד (כדכתיב¹³⁷, כי אמרתי עולם חסד יבנה", וכתיב¹³⁸, "ששת ימים עשה ה' גו").

(ב) מה שנמשך בג"ע ע"י העבודה, כמ"ש⁹⁵, ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ואיתא בזהר⁹⁶ ש"לעבדה" קאי על רמ"ח מ"ע ו"לשמרה" קאי על שס"ה מל"ת, שעל-ידן נמשכת תוספת וריבוי אור וגילוי אלקות בג"ע¹³⁹ (ועד"מ הגן כפשוטו, שגם אם לא יעבדו אותו יצמחו בו פירות על האילנות, מאחר שהם עצים המגדלים פירות, מ"מ ע"י העבודה, אשר עובדים ושומרים את הגן מנזק ומתקנים אותו, עי"ז מצמיחים הפירות ביתר שאת, הן בריבוי הפירות, והן בטוב הפירות, שעצם הפרי משתבח יותר).

וביאור החילוק בין ב' בחינות אלו – ע"פ מארז"ל¹⁴⁰ "מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם", שמזה מובן שאפשר ללמוד מענין הנשמה הממלאה את הגוף כדי להבין ולהשיג מה שהקב"ה מחי את העולמות (כמ"ש¹⁴¹, "ואתה מחי את כולם" שתיבת "כולם" כוללת מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין¹⁴²), וכמ"ש¹⁴³, "מבשרי אחזה גו".

אנו רואים בנפש המחי את הגוף, שאף שהגוף מתפעל מהארת הנשמה המחי אותו ומרגישה היטב, מ"מ אין הגוף משיג כלל אופן ומהות הנשמה. והיינו, שהגוף משיג רק שהנשמה ישנה במציאות, ושיש להארתה¹⁴⁴ כח המחי את הגוף כדי שיחי חי השגה והרגשה שכלית וחיונית (כי מזה שהגוף חי

הוא גדול לאין קץ יותר מבחינה היותר גדולה של הבריאה שמבחינתה עצמה.

והנה, בהיות הנשמה בג"ע העליון (שהוא מעולם הבריאה), קודם שירדה לעוה"ז לקיים תומ"צ – לא השיגה כלל בחי אצילות שבבריאה, כי המשכת בחי מ"ד דאצילות בכי"ע היא ע"י תומ"צ דוקא¹²⁵. ואף הנשמות היותר עליונות שבג"ע העליון לא השיגו אלא בחי בריאה שבבריאה [וכמארז"ל¹²⁶, "ישראל עלו במחשבה", שמחשבה היא בחי בריאה, ו"נלו במחשבה" היינו הבחינה היותר עליונה שבמחשבה, דהיינו בחי מחשבה שבמחשבה, שהיא בריאה שבבריאה¹²⁷], אבל בחי אצילות לא השיגו כלל.

משא"כ ע"י ירידת הנשמות לעוה"ז – נמשך להן ע"י קיום התומ"צ, "זיו תורתן ועבודתן", שהוא הארת מ"ד דאצילות ממש. ולכן כשנמשך לנשמה גילוי זה בג"ע, אפילו בג"ע התחתון שהוא בעשי' – הרי זה כענין האצילות שנמשך ומתלבש בפנימיות העשי'¹²⁸, שהוא גבוה יותר לאין קץ מהבחינה היותר גדולה שבג"ע העליון מצד עצמו, שהיא כענין בחי בריאה שבבריאה¹²⁹.

[וכמבואר בהקדמה לפע"ח שיש ב' מיני המשכות: (א) ההמשכה הנמשכת להחיות העולמות, שנמשכת אף בלי אתערותא דלתתא, (ב) ההמשכה הנמשכת ע"י תומ"צ. וידוע שאין ערוך כלל החיות הנמשכת בעולמות בסוד קצבה ושורש, שהיא מבחי חיצונית, לגבי תוספת האור הנמשכת ע"י תומ"צ, שהיא מבחי פנימיות אלקותו ית'].

אלא שמכל מקום אין זה אלא זיו בלבד, ועיקר הגילוי (בחי) "נועם הו"י¹³⁰ ו"צחצחות"¹³¹, שלמעלה ממעלת הכתר¹³²) יהי לעת"ל בתחיית המתים.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹³³)

בארוכה לקמן אגה"ק סכ"ט. (133) הגהה ללקו"ת במדבר ב, ב (צוין גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ). אוה"ת שמות ח"ח ע' ב'תתלא. במדבר ריש ע' יו"י. (134) בראשית ב, ח. (135) ראה ב"ר פט"ו, א. זח"ג קלח, ב. לקו"ת נצבים נא, ג. (136) ראה ביארה"ז לאדהאמ"צ עה, א. ביארה"ז להצ"צ ח"א ע' שגג ואילך. אוה"ת בראשית ח"ג תקכט, ב ואילך. ועוד. (137) תהלים פט, ג. (138) תשא לא, יז. וראה זהר ח"א רמז, א. ח"ג צד, רע"ב. רחצ, ב. (139) ראה גם תו"א בראשית ה, סע"ד. מקץ לו, ב. תצוה פא, א. (140) מדרש תהלים עה"פ (קג, א), "ברכי נפשי את הו"י". (141) נחמי" ט, ו. (142) ראה גם לקו"ת במדבר יב, סע"ג. (143) איוב יט, כו. (144) דיוק הלשון "הארתה" (ולא שהנשמה עצמה יש לה כח המחי את הגוף) – י"ל שהוא מפני שמדבר בג' עולמות ב"ע (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרמ"ז ע' ככו).

(125) תו"א חיי שרה שם. בראשית ג, ב (עיי"ש). (126) ב"ר פ"א, ד. (127) ואף שבמארז"ל "עלו במחשבה" יש פירושים גבוהים הרבה יותר מבחי ג"ע שבבריאה (ראה לקו"ת שה"ש טו, ד. ובכ"מ), מ"מ, אחרי שירדה הנשמה לג"ע, קודם ירידתה לגוף, היא בבחי בריאה. (128) ויש לצייר ענין התלבשות אצילות ממש בעשי' מענין נבואת מרע"ה, שהי מאיר בו אפילו בחי אצילות העליון ממש, עם היותו מלוכש בגוף שמעשי' הגשמית (ראה שערי קדושה להרח"ו ח"ג ש"ו, שנבואת מרע"ה היתה מאצילות ממש דרך מעבר הבריאה. וראה גם לקו"ת נצבים מט, ב). (129) ראה גם לקו"ת בלק סז, ד בענין "אף עשיתיו" (ישעי' מג, ז), ש"אף" מרבה בחי רביעית, והוא גילוי אור האצילות, שאינו נמשך ומתגלה אלא ע"י ירידת הנשמה בעוה"ז ("עשיתיו"), דוקא, עיי"ש. (130) תהלים כז, ד. (131) ישעי' נח, יא. (132) ראה

„בראתיו יצרתיו אף עשיתיו“), כנגד ראש גוף ורגל. וכשם שהראש חלוק במדריגתו מהגוף והרגל, כך עולם הבריאה חלוק מהיצירה והעשי¹⁵⁰, שהרי היצירה היא רק בחי' גילוי העלם הבריאה¹⁵¹ (והרי ההעלם הוא הגבה למעלה יותר מגילוי ההעלם)¹⁵², והעשי' היא עולם המעשה, הבחינה התחתונה ביותר (ולכן נאמר בה „אף עשיתיו“, אף הפטיק הענין¹⁵³), משא"כ עולם הבריאה הוא עולם הנשמות¹⁵⁴ (וכפירוש הפשוט¹⁵⁵ במארוז¹⁵⁶ „ישראל עלו במחשבה“, דקאי על עולם הבריאה¹⁵⁷).

וכשם שבאדם, גם הראש, שהוא החלק היותר נעלה בגוף, אינו משיג את מהות הנשמה – כך גם בעולם הבריאה, שהוא כנגד הראש שבאדם, אינו מושג בחי' מהות החיות האלקי המחי' ומהווה את עולם הבריאה¹⁵⁸, אלא ע"ד ידיעת המציאות בלבד ולא השגת המהות¹⁵⁹.

ומזה מובן גם בנוגע לג"ע העליון, שהוא בעולם הבריאה, שאף שמאיר בו גילוי אלקות יותר מבעולמות (כנ"ל)¹⁶⁰, מ"מ הגילוי הוא רק ע"ד ידיעת המציאות, ולא השגת המהות¹⁶¹.

אבל ע"י העבודה בגן, „לעבדה“ ברמ"ח מ"ע

אנו מבינים שיש דבר המחי' אותו, שהרי בצאת הנפש מן הגוף אין לו חיות והרגשה ע"ד שהיו לו בהיותו חי, אבל מהות ועצם הנשמה ואיכותה אינם ידועים לנו כלל וכלל.

והנה הגוף מתחלק לג' חלקים כלליים (שכאו"א מהם מסתעף לפרטים רבים), ראש גוף ורגל¹⁴⁵, שהם זה למעלה מזה: הגוף (היינו החלק האמצעי שבגוף) נעלה יותר מהרגליים, שהרי נמצאים בו הלב וכל האיברים הפנימיים שנקובתו במשהו¹⁴⁶, וכן הידיים, שהן כלים שבהם מתלבש השכל (שהרי בהן היא הכתיבה שעל-ידיה מבאר השכל לזולת, וכן הציור שגם בו יש השכלה); והראש נעלה יותר מהגוף במה שיש בו כל החושים הגדולים, רא' ושמיעה ודיבור וריח וטעם, ועל כולם – המוח שבראש, שמשכיל כל דבר¹⁴⁷. ועם כל זה, אפי' המוח שבראש אינו משיג בשכלו מהות הנשמה כלל, אלא יודע מציאותה בלבד¹⁴⁸.

ועד"ז נשכיל להבין גם בבחי' אוא"ס, בענין מה שהקב"ה ממלא את כל העולם, שגם העולמות נחלקים בדרך כלל (אף שבפרטיות יש בכאו"א מהם ריבוי בחינות ומדריגות) לג' עולמות ב"ע (כמ"ש¹⁴⁹

(ראה סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תצג ואילך). שאם לא הי' מסתתר לא הי' יש כלל, כי אם אין. (159) וזהו שארו"ל (במדבר פ"ד, כב – עה"פ (תשא לג, כ), כי לא יראני האדם וחי') „אפילו החיות הנושאות את הכסא אינן רואות את הכבוד“ (היינו שפירשו תיבת „וחי“ על חיות הקודש), דלכאורה זהו היפך מ"ש בכ"מ (ראה לקו"ת אמור לב, ב. ו עוד) שהשפרים משיגים בחי' סוכ"ע אך שהוא קדוש ומובדל כו. ולפי המבואר בפנים מובן שאין זה סותר כלל, כי ראי' „אינן רואות את הכבוד“ ענינה השגת המהות (ראה סה"מ תרל"ז שם ע' תקכג ואילך). וע"פ הידוע (ראה ע"ח שער מ שער פנימיות וחיצוניות) דרוש יג. לקו"ת להארו"ל ישעי' ו, א. לקו"ת במדבר ד, ב. שלח ג, סע"ד. האזינו עה, ב. ועוד) שהשפרים עומדים בעולם הבריאה, מובן שאינם משיגים בחי' מהות האלקות (שאינה מושגת בעולם הבריאה, כמבואר בפנים), והשגתם היא בבחי' ידיעת המציאות בלבד. (160) ואף שנאמר בו שם מלא (כנ"ל) – הרי גם ביצירת האדם מצינו שנאמר בו שם מלא. כמ"ש (בראשית ב, ז), „וייצר ה' אלקים את האדם“, ועם כל זה אינו משיג את מהות הנשמה שבו עצמו. (161) ואף שהנשמות גבוהות מהמלאכים, שהרי המלאכים הם מבחי' חיציניות הכלים והנשמות הן מבחי' פנימיות הכלים (ראה ע"ח שער כח (שער העיבורים) פ"א. שער מ (שער פנימיות וחיציניות) דרוש יו"ד. תו"א יתרו עב, ב. לקו"ת פ' ראה כו, סע"ג ואילך) – זהו רק מה שפנימיות הכלים קרובה יותר לגבי האור (ע"ד המחשבה שהיא לבוש פנימי להשכל יותר מהדיבור), אבל אין זה שייך כלל לבחי' השגת המהות, כי אור אינו מהות אלא מציאות בלבד.

(145) ראה לקו"ת אמור לא, א ואילך. (146) חולין מב, א (במשנה). וראה לקו"ת נצבים מה, א. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' רצו. (147) משא"כ הלב, שאף שהלב מבין (ברכות סא, א. זח"ב קטז, סע"ב. ועוד), מ"מ אינו משכיל. (148) וכדאיתא בכתבי הארו"ל (ראה שערי קדושה להרח"ו ח"ג ש"ה ושי"ו) שהשגת גילוי מהות הנשמה שלו עצמו גבוהה מרוה"ק וגילוי אל"י, ומבואר (ראה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ד ס"ע איתפח ואילך. ושי"ג) שהארו"ל זכה לזה ע"י שמחה של מצוה. וראה גם בהמבואר (ראה מאמרי אדה"ו מארו"ל ע' רל ואילך. ביאורו"ל להצ"ע ע' קצו ואילך) בענין „ובלילה שירה עמ" (תהלים מב, ט), וכמארו"ל (חגיגה יב, ב) „כל העוסק בתורה כו" (149) ישעי' מג, ז. (150) ועוד מעלה בעולם הבריאה (ראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שג) – שהוא קרוב לאצילות, שהיא אלקות (ראה גם כש"ט סי' רו (א). אור תורה ששע"ה. תו"ח תולדות קמו, רע"ד, היינו שהוא קרוב לאין המהווה אותו, שהוא הנברא הראשון ממנו וממילא יש בו האין יותר (אבל לא שהוא מאיר בו בגילוי). (151) ראה תו"ח בשלח קמא, א. (152) וכמ"ש (ישעי' מה, ז), „יוצר אור ובורא חושך“, שיצירה היא אור שהוא גילוי, ובריאה הוא חושך, היינו לרוב העלמו. (153) ראה לקו"ת בלק טו, סע"א. תו"ח שם קמד, ג. ושי"ג. (154) לקו"ת דרושים לשבת שובה טו, ג. וראה לקו"ש ח"ט ע' 413 הערה 24. (155) תו"א משפטים עה, סע"ב. ובכ"מ. וראה לקו"ש שם. (156) ב"ר פ"א ד. (157) ומה ש, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר" (ב"ר שם) – הוא מצד שרשם בבחי' מחשבה הקדומה, בחי' א"ק. (158) ובאמת א"א כלל שיהי' מושג, שהרי הבריאה היא בדרך העלם והסתר הבורא מהנברא

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקלט

דר"י: ע"א. שכר מצוה היא מצוה עצמה: ע"ד לשון חז"ל – אבות פ"ד מ"ב.

תורתן ועבודתן ממש [ע' זהר ויקהל דר"י] כי שכר מצוה היא מצוה עצמה: ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה לשכל נברא כי חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה מיוחדות שם בו בתכלית היחוד ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבעולם הבריאה כי שם ירדו להאיר בבחי' צמצום

והוא זיו תורתן ועבודתן ממש: ועפ"ז יובן מה שמצינו שיש כו"כ נשמות שיושבות בג"ע יותר מג' אלפים שנה ועוסקות בתורה, דלכאורה צריך להבין מה הם לומדים, שהרי א"א לומר שהם לומדים תורה בכל יום באופן אחד (מה שלמדו בעוה"ז), ועכצ"ל שהם מחדשים שם הלכות בכל יום, וצריך להבין מאין היא ההתחדשות בג"ע, והרי ענין ההתחדשות קשור עם קיום התומ"צ, שהוא בעוה"ז דוקא ולא בעוה"ב, ואיך אפשר שיתוסף בתורה בג"ע.

וע"פ המבואר כאן יובן – שלימוד התורה בעוה"ז הוא „זיו תורתן” שלמדו בעוה"ז, היינו שע"י לימוד התורה בהיותם בעוה"ז המשיכו אור חדש בחכמה עילאה (כל אחד לפי ההתחדשות שלו, מה שחידש בתורה בעוה"ז), אלא שבעוה"ז א"א שיתגלה עדיין אור זה, ורק בג"ע נמשך זיו ממנו, ובכל יום נמשכת משם השגה חדשה לכל אחד לפי ערך החידוש שלו בעוה"ז, והיא התורה שעוסקים בה בג"ע.

(כ"ק אדמו"ר נהר"ש¹⁷⁶)

שכר מצוה היא מצוה עצמה: עיין לקמן בפרקינ¹⁷⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה לשכל נברא כי חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה מיוחדות שם בו .. ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבעולם הבריאה כי שם

ו„לשמרה” בשס"ה מל"ת – ממשיכים בו תוספת אור, ותוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר¹⁶², היינו שיושג בג"ע גם בחי' נהות האלקות, כי רמ"ח פקודין הם רמ"ח איברים דמלכא¹⁶³, ושס"ה מל"ת הם שס"ה גידין¹⁶⁴, ולכן נמשכת על ידם השגת מהות האלקות, כמשל האבר שהוא ממהות האדם¹⁶⁵. וזהו שהנשמות „נהנין מזיו השכינה .. והוא זיו תורתן ועבודתן ממש”.

(כ"ק אדמו"ר נהר"ש¹⁶⁶)

י"ל שעיקר ענין „זיו תורתן ועבודתן” הוא בחי' יחוד פנימי דחו"ב, שע"ז מאיר בג"ע העליון (לא רק גילוי בחי' הבינה כמו שמיחדת בחכמה¹⁶⁷, אלא גם גילוי בחי' החכמה. ובאופן זה פירוש הכתוב¹¹⁷ „ונהר יוצא מעדן גור” הוא (כמ"ש בביאור¹⁶⁸ ש„נהר” הוא בחי' יסוד אבא, ו„להשקות את הגן” הוא בחי' בינה¹⁶⁹, וע"י הבינה נמשך גם במלכות (וזהו ענין ב' ההי"ן ד„לעבדה ולשמרה”⁹⁵, בינה ומלכות¹⁷⁰), וי"ל שע"י המלכות מאיר גם בג"ע העליון דבריאה.

(כ"ק אדמו"ר נהר"ש¹⁷¹)

מזיו השכינה: בג"ע התחתון – בחי' שכינתא תתאה¹⁷², אימא תתאה דמקננא בעשי¹⁷³; ובג"ע העליון – בחי' שכינתא עילאה¹⁷², אימא עילאה דמקננא¹⁷³ בכריאה¹⁷⁴.

(כ"ק אדמו"ר נהר"ש¹⁷⁵)

וירא כב, ג ואילך (למאה"ח ח"א קטו, א) ע"הפ (וירא כא, א), ויה' פקד גור". וראה גם ביאור¹⁷⁰ להצ"צ ח"א ע' מז ואילך. אוה"ת בראשית ח"ג תקלו, ב ואילך. (169) ראה גם מקדש מלך לזח"ב צ, א (הובא באוה"ת שם). (170) ראה בחיי עה"פ. אוה"ת שם תקלו, א. (171) המשך תרס"ו ע' יז. (172) ראה ת"ז בהקדמה (א, ב). (173) שם ת"ו (כג, א). (174) ראה תו"א יתרו עג, ב. לקו"ת צו יא, ד. ואתחנן יו"ד, ב. וש"נ. סה"מ תרמ"ב ע' לז. וש"נ. (175) סה"מ תרל"ז ח"א ע' ל. (176) סה"מ תרל"ט ח"ב ע' תצג. ע' תרכד. ס"ע תרצו ואילך. (177) ושם: „והנה שכר מצוה מצוה פ"י שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה כו”.

(162) ב"ר פס"א, ד. (163) ת"ז ת"ל (עד, סע"א). לעיל רפכ"ג. (164) ראה זח"א קע, ב. (165) ואף שאין לו דמות הגוף ואינו גוף – הרי „דברה תורה כלשון בני אדם” (ברכות לא, ב. וש"נ) כדי לשכך את האו"ן, כמ"ש (יחזקאל א, כו) „ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם”, ומסיים (שם, כח) „הוא מראה דמות כבוד הוי”ו”, ונתבאר בכ"מ (ראה זהר ח"ב קיז, ב (ברע"מ) ח"ג כט, ב. תו"א תרומה עט, ג. ובכ"מ) שבחי' אדם הוא כמ"ש (חוקת יט, יד) „זאת התורה אדם”, ולכן רמ"ח מ"ע הם מהות בחי' אדם. (166) סה"מ תרל"ז ח"א ע' כח ואילך. ע' רצב ואילך. ח"ב ע' תקכו ואילך. ע' תתסג ואילך. (167) ראה „לקוטי פירושים” לעיל ד"ה בהיכלות. (168) לאדהאמ"צ –

כדי שיוכלו שכלים נבראי לקבל מהן חב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג איזו השגה באור א"ס ב"ה כפי כח

אצי' שבבי"ע (ובפרטיות – אצי' שבבריאה)^[183]. ומדריגה זו היא בחי' כוונה פנימית שבמוח, שהיא התפעלות הנפש בגוף נקודת המושכל קודם שבאה לידי השגה (אפילו השגה דפנימיות המוחין), שמאיר בה עצם המושכל. ובהשכלה אלקית הוא בחי' האין של ההשכלה, שנתפס ונרגש בה עצם האור האלקי (ולא כמו ההשגה דפנימיות המוחין, שנתפס בה רק הענין האלקי, שהוא התפשטות האלקות שבאה בהשגה), ומאיר אצלו בגילוי ממש. והתפעלות הנפש בזה היא בבחי' התפעלות עצמית, למעלה הרבה מהתפעלות המדות (גם מהתפעלות פנימיות המדות הבאה מבחי' פנימיות המוחין).

ונמצא, שעבודת הנשמות דבי"ע היא בבחי' חיצוניות המוחין (בחי' רוח), עבודת הנשמות דאצי' שבבי"ע – היא בבחי' פנימיות המוחין (שהוא עצם בחי' נשמה), ועבודת הנשמות דאצי' – בבחי' כוונה פנימית שבמוח (בחי' חיד').

[ולמעלה מזה היא בחי' יחידה, והיא כשעצמות הנשמה עולה בשיר בבחי' תענוג עצמי שלמעלה מידיעה והשגה לגמרי, אלא הוא עונג עצמי של עצם הנשמה בעצמות אוא"ס, כמדריגת רשב"י שאמר¹⁸⁴, „בחזק קטירא אתקטירנא כו", וכמ"ש¹⁸⁵ „בהוי' תתהלל נפשי", בעצמות הוי' ממש].

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁸⁶)

אף שגם באצילות יש בחי' ומדריגת חכמה [ויתרה מזו – שחכמה דאצי' יש לה שייכות לשכל הנבראים (ובפרטיות – לשכל אנושי), כידוע¹⁸⁷ שטעם האצלת ספירת החכמה הוא כדי שיהי' ענין החכמה והשכל בנבראים, שיוכלו לתפוס ולהשיג איזו השגה באלקות, משא"כ לולא האצלת ספירת החכמה לא הי' כלל ענין החכמה והשכל בנבראים] – הרי ענין החכמה וההשגה באצילות הוא באופן של השגה

יד, ט) „ביום ההוא יהי' גו" (ראה לקו"ת להאריז"ל עה"פ. לקו"ת במדבר ז, ד). (181) אוה"ת חיי שרה חיד' תשפו, א. (182) לביאור ענין פנימיות המוחין וחיצוניות המוחין – ראה בארוכה „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה עולם הבריאה. (183) אבל ראה „לקוטי פירושים" לעיל שם – באופן אחר קצת. (184) זח"ג רפת, א (באד"ו). (185) תהלים לד, ג. (186) קונטרס העבודה ע' 8 ואילך. המשך תער"ב פשצ"ט ואילך. (187) ראה המשך תער"ב פמ"ז (וש"ג). סה"מ תרע"ח ע' רעו.

ירדו להאיר בבחי' צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראי לקבל מהן חב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג איזו השגה באור א"ס ב"ה כפי כח שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית. . משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ. . הוא מדור לצדיקי' הגדולים שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת. . ע"ד שאמרו האבות הן הן המרכבה כו': כי באצילות הוא גילוי אור אבא, שהוא למעלה מבחי' בינה והשגה, היינו שמתגלה בו אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא ב"י כלל, משא"כ הגילוי בבריאה הוא מבחי' בינה. ולכן באצילות לא שייך ענין תענוג הנשמות בג"ע, שהוא בחי' יש, אלא בחי' ביטול („לאשתאבא בגופא דמלכא"¹⁸⁵), שהוא גבוה מבחי' ג"ע.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁷⁸)

אפ"ל הכוונה בזה – שהאבות ושכמותם מקבלים מבחי' יחוד י"ה (כי בכל עולם האצילות מאירה החכמה עצמה ע"י מעבר הבינה, ולא דרך התלבשות¹⁷⁹), משא"כ הנשמות בג"ע מקבלות מבחי' יחוד ו"ה¹⁸⁰.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁸¹)

ממ"ש שעולם האצילות הוא „למעלה מהשכל וההשגה כו" – מובן שהוא למעלה גם מההשגה דבחי' פנימיות המוחין¹⁸², וההשגה דבחי' פנימיות המוחין היא בכלל ההשגה דעולם הבריאה, ששם „ירדו להאיר בבחי' צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראי לקבל מהן חב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג כו"'.

ולפי זה צ"ל שעבודת הנשמות דאצילות היא מדריגה נעלית עוד יותר (בבחי' המוחין גופא) מבחי' פנימיות המוחין [ומה שהעבודה דפנימיות המוחין עיקרה הוא בנשמות דאצי' – זהו בנשמות דבחי'

(178) אוה"ת דרושים לפסח ע' תמה. ע' תשעט. (179) ראה ע"ח שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ב. (180) ואף שארז"ל (מנחות כט, ב) „בי"ד נברא העוה"ב", וא"כ ראוי שגם בג"ע יאיר היו"ד – י"ל: (א) גם במלכות יש בחי' יו"ד, כנודע (ראה מא"א אות יו"ד סכ"ח) שבחי' י"ה מתפרש גם במלכות. (ב) באמת שורש ג"ע הוא מבינה דאצי', שהרי „בינה מקננא בכורסייא" (ת"ז שם), אלא שנמשך דרך המלכות (ראה לקו"ת ואתחנן שם). (ג) „עוה"ב" כאן קאי על עולם התחי', שבו יהי' הגילוי דבחי' יו"ד, כמ"ש (זכרי'

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקמא

שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית שלא יתבטלו במציאותם ולא יהיו בגדר נבראים כלל רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא בחי' אלהות ממש. והנה צמצום זה היא סבת ההארה שמאירות שם חב"ד של א"ס ב"ה לנשמות אלו בעולם הבריאה. משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ א"א

[נג, א]

שבעבודתם, בחי' חב"ד דאצילות (ורק מבאר כללות הענין, שאצילות היא „למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל נברא“) – היינו לפי שבזה מבאר מעלת חב"ד דאצילות, שהפועל ממנה הוא „בבחי' מרכבה ממש“, שהו"ע הביטול במציאות וההתכללות באורו ית' (משא"כ הפועל מחב"ד דעולם הבריאה הוא אהבה ויראה, ולא ביטול במציאות).

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ"צ 194)

ועולם האצילות .. הוא מדור לצדיקי' הגדולים שעבודתם היא .. בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליבטל אליו במציאות כו': לפי זה צ"ל דבחי' מרכבתא עילאה דאצי' הוא בבחי' ביטול במציאות ממש, כענין האיברים הנשמעים לרצון בדרך ממילא, ודלא כענין המרכבה המבואר במ"א, שהיא עכ"פ דבר בפ"ע מהרוכב, והרוכב צריך להנהיגה¹⁹⁵.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב 196)

שלא יתבטלו במציאותם ולא יהיו בגדר נבראים כלל: נראה לפרש שהם שני ענינים, היינו שולוא הצמצום היו (א) מתבטלים במציאותם, ויתרה מזו – (ב) לא היו בגדר נבראים כלל (ולא שהם ענין אחד, ולא יהיו בגדר נבראים כלל" הוא תוצאה מזה ש, יתבטלו במציאותם). וכדמצינו שני ענינים אלו לקמן בפרקי (לגבי עבודת נשמות דאצילות): „ליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית'“.

(כ"ק אדמו"ר 197)

משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ: ואף שגם התהוות האצילות היא ע"י הצמצום שהי' באו"ס, וידוע¹⁹⁸ שאור הקו (הנמשך אחר הצמצום)

דאצי', שהם חלוקים זה מזה באופן יחודם (ראה תר"א בא ס, ב. ועוד). (192) ת"ז שם (יז, ב). (193) סה"מ הש"ת ע' לג ואילך. (194) סה"מ שם ע' לד. (195) ראה בארוכה „לקוטי פירושים“ לעיל פכ"ג ד"ה אברי (הג). (196) סה"מ אע"ת ע' קכו. (197) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) – נדפסה בחלקה ב, שיעורים בספר התניא ע' 494 הערה 6. (198) ראה ע"ח שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"א. לקו"ת ויקרא ד, ד. בלק סת, ג. ועוד.

בלתי-מוגבלת¹⁸⁸ [כידוע¹⁸⁹ שבאצי' גם הכלים הם אלקות ממש, ויחודם בהאורות הוא כיחוד האורות בא"ס (כמאמר¹⁹⁰ „איהו וחיויה חד איהו וגרמוהי חד“¹⁹¹)], והרי באלקות אינו שייך ענין ההגבלה, כי הגבלה היא בדבר שהוא מציאות דבר-מה, שכל מציאות היא בעלת קצוות, משא"כ אלקות שאינה בבחי' מציאות אינה בבחי' הגבלה], כמאמר¹⁹² „אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, אנת הוא מבין ולא בכינה ידיעא“, ולכן א"א ל„שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית“ לקבל ממנה.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ"צ 193)

ועולם האצילות .. הוא מדור לצדיקי' הגדולים שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה והדעת בגדולתו ית' כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית': אין הכוונה שעבודתם היא שלא על-פי חכמה ושכל כלל, כי לכאורה כל ענין של עבודה הוא ע"פ החכמה וההשגה באלקות דוקא, ככל נברא לפי מהות חכמתו ובינתו בגדולת הוי', וא"כ גם בעולם האצילות שייך ענין העבודה על-פי שכל וחכמה, אלא שהם החכמה והשכל דאצילות (שהרי גם חב"ד דאצילות הם חכמה ושכל, אלא שהן מיוחדות בתכלית היחוד באו"ס ב"ה).

ומה שהזכיר אדה"ז רק ש, עבודתם היתה בבחי' מרכבה, ואינו מבאר ענין החכמה והשכל

(188) אף שאין מושג לנו איך הוא ענין זה, שהרי שכל והשגה הם הגבלה. והרי גם ענינים שלמעלה ממקום וזמן אינם מושגים לנו, אף שהם בב"ע הרוחניים, וכ"ש שלא נודע לנו איך ומה היא ההשגה באצי'. (189) ראה לקמן אגה"ק ס"כ. מאמרי אדה"ז ענינים ח"ב ע' תקל. המשך תער"ב ח"ד ע' ארפו. ועוד. (190) ת"ז בהקדמה (ג, סע"ב). (191) ומ"ש „חד" ב"פ – כי בעצם ענינם האורות והכלים חלוקים זה מזה, אבל מ"מ אינם חלוקים זה מזה באופן יחודם (כמו היחודים דבריאה והיחודים

לשכלים נבראים לקבל מהן ולכן לית מחשבתא דילהון תפיסא שם כלל לכן הוא מדור לצדיקי הגדולים שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולתו ית' כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' הם וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצוות ע"ד שאמרו האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה זאת עבודתם. אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל עבודה תמה זו ליבטל וליכלל באורו ית' בעבודתו בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט בהשתחוואו' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות [כמ"ש בפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו ית' להיות חשיב קמיה כלל ממש אזי ג"כ עיקר קביעות נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"נ כידוע ל"ח]: והנה שכר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה

האבות הן הן המרכבה: ב"ר פמ"ז, ו – הובא לעיל פי"ח. פכ"ג. פל"ד. בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות: פע"ח בתחלתו. ובכ"מ. בפרע"ח בקבל' שבת: שער השבת פ"ה. שכר מצוה מצוה: אבות פ"ד מ"ב.

עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' הם וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצוות: כלומר: לא זו בלבד שהם עצמם היו בבחי' ביטול במציאות ובבחי' התכללות באורו ית', אלא שגם כל עניניהם הגשמיים היו בטלים במציאות ונכללים באורו ית', והעלאת הענינים הגשמיים להכלל באורו ית' היא ע"י קיום התורה והמצוות.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ 194)

משכרה נדע מהותה: בפשטות הטעם לזה הוא לפי שהשכר הוא מסובב מהמצוה²⁰⁴. אבל יש להתאים את דברי אדה"ז גם לדעה²⁰⁵ שהשכר אינו תוצאה ומסובב מהמצוה עצמה, אלא הוא באופן סגולי, כי

מסתיים באצ"י, ובעולמות הכלליים אצ"י היא בחי' עשי' דכללות¹⁹⁹ – מ"מ, חב"ד דאוא"ס אינם בבחי' צמצום כ"כ באצ"י. וזהו פירוש שם „אצילות” – לשון האצלה והפרשה ולשון אצלו וסמוך²⁰⁰, היינו שאף שעולם האצ"י הוא עולם, ויש בו עשר ספירות ואורות וכלים והיכלות, מ"מ אינו אלא האצלה והפרשה מא"ס ב"ה, והוא אצלו וסמוך לו, ולכן נקרא „רשות היחיד”²⁰¹ ו„עולם האחדות”²⁰².

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ 23)

עבודתם היתה בבחי' מרכבה: לכאורה צ"ל „עבודתם היא בבחי' מרכבה”, וכמו לפני זה („שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו כו"').

(כ"ק אדמו"ר 203)

ח"א פ"ב. תו"א וארא נז, א. ובכ"מ. (203) „שיעורים בספר התניא” ע' 496 הערה 7. (204) ראה גם „לקוטי פירושים” לעיל פל"ז ד"ה הגורם (ובהערה 71). (205) ב' הדעות הובאו ונתבארו בהקדמת השל"ה – בית אחרון יב, א ואילך.

(199) ראה מאמרי אדה"ז ענינים ח"א ע' א ואילך. וש"נ. (200) פרדס שער טז (שער אבי"ע) בתחלתו. ובכ"מ. (201) לקוטי הש"ס להאריז"ל מסכת שבת בתחלתה. תו"א מקץ מג, ג. לקו"ת במדבר טז, א. ועוד. (202) ראה עבודת הקודש

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקמג

אין לנו עסק בנסתרות: ע"ד
לשון חז"ל – חגיגה יג, א.

ומדרגתה ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי הגדולים שהם בבחי' מרכבה רק הנגלו' לנו שאחריהם כל אדם ימשוך לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולת א"ס ב"ה מקומה בי"ס דבריאה ועבודה בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו בי"ס דיצירה אבל עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו בבחי' גילוי דהיינו לעורר האהבה הטבעית המסותרת בלב להוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי אפי' במוחו

[ג, ב]

עבודת ה' בדחילו ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולת א"ס ב"ה מקומה בי"ס דבריאה ועבודה בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו בי"ס דיצירה אבל עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו .. נשאר לטמיה בעולם הפירוד הנק' חיצוניות העולמות .. וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה .. אך כשעושה סתם לא לשמה ולא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא:

היינו שיש ג' בחינות בעוסקים בתורה: (א) העוסק לשמה ממש, שתורתו עולה ליי"ס דבריאה (ע"י דחילו ורחימו שכליים) או דיצירה (ע"י דחילו ורחימו טבעיים); (ב) העוסק, סתם, לא לשמה ולא לשמה, ש"מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר כו"; (ג) העוסק, שלא לשמה ממש, ש"התורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה".

וג' בחינות אלו מבוארות במאמר הזהר²⁰⁹, ר' חייא כד אתא מהתם לארעא דישאל קרא באורייתא עד דהוו אנפוי נהירין כשמשא, וכד הוו קיימין קמי' כל אינון דלעאן באורייתא, הוה אמר דא אשתדל באורייתא לשמה ודא לא אשתדל לשמה, והוה צלי

גם לפי דעה זו השכר הוא בערך למצוה ויש לו שייכות והתדמות אלי, ולכן "משכרה נדע מהותה". (כ"ק אדמו"ר²⁰⁶)

משכרה נדע מהותה .. לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הבינה ודעת .. מקומה בי"ס דבריאה ועבודה בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו בי"ס דיצירה: כלומר: מאחר ש"משכרה נדע מהותה", הרי מזה ש"עבודת ה' בדחילו ורחימו .. הנמשכות מן הבינה ודעת" שכרה בעולם הבריאה (כנ"ל) – נדע שגם העבודה (המצוה) עצמה "מקומה בי"ס דבריאה", ומזה ש"עבודה בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו" שכרה בעולם היצירה (כנ"ל) – נדע שגם העבודה מקומה "בי"ס דיצירה".

(כ"ק אדמו"ר²⁰⁷)

ואין לנו עסק בנסתרות: כלומר: אין לנו עסק כאן לבאר עניני נסתרות (ולא שאין ביכלתנו להבין עניני נסתרות).

(כ"ק אדמו"ר⁶³⁷)

ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי הגדולים שהם בבחי' מרכבה: ואעפ"כ, מזה גופא שבספר התניא – ספר של בינונים – עוסק אדה"ז בשלילת שייכותו לעבודה שבבחי' מרכבה (עולם האצילות), מוכח שעכ"פ צ"ל גם אצלנו התבוננות במהותה של עבודה זו, ועי"ז נעשה גם אצלנו עכ"פ איזה שמץ של שייכות להעבודה השייכת לעולם האצילות.

(כ"ק אדמו"ר²⁰⁸)

ב) „ודא לא אשתדל לשמה .. ההוא דלא אתעסק בה לשמה” – הם הלומדים „סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה” (כדיוק הלשון „לא אשתדל לשמה”, „לא אתעסק בה לשמה”, ולא „אשתדל שלא לשמה”, „אתעסק בה שלא לשמה”).

ועליהם התפלל ר' חייא „דייתי לאתעסקא בה לשמה” – דקדק לומר „בה”, דוקא (דלא כבמתעסק לשמה, שלא נקט תיבת „בה”), היינו לא רק שמהיום והלאה יעסוק לשמה בענינים אחרים בתורה, אלא שיחזור ויעסוק לשמה באותו ענין גופא שלמד קודם לכן בסתם, שעי”ז „גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא”, ועי”ז „יזכי לחיי עלמא”²¹² גם בתורה שלמד מתחלה בסתם.

ג) „חד תלמיד דהוה לעי באורייתא ואנפוי מוריקן,

(ג”ע העליון דבריא) גם בלאה”כ. ולא התפלל אלא על מי שלא אשתדל לשמה” (בדור”ר שכליים), בב’ החלוקות שבו: על „ההוא דאתעסק לשמה” (בדור”ר טבעיים) – התפלל „דליהוי הכי תדיר”, שיעסקו בדור”ר שכליים, ואז „יזכי לעלמא דאתי”, ג”ע העליון דבריא (משא”כ בדור”ר טבעיים אינו עולה אלא ליצירה); ועל „ההוא דלא אתעסק בה לשמה” (אלא סתם) – התפלל שיעסקו לשמה עכ”פ בדור”ר טבעיים, ואז „יזכי לחיי עלמא” דיצירה עכ”פ (אבל לא „לעלמא דאתי”, שהוא בריאה – ראה בהערה הבאה). ונמצא שעל כל א’ מב’ הבחינות התפלל שיעלה דרגה אחת: על מי שעסקו בדור”ר טבעיים – התפלל שישתדלו בתורה בדור”ר שכליים, היינו שיעלו מיצירה לבריאה; ועל מי שעסקו בסתם – התפלל שיעסקו בתורה עכ”פ בדור”ר טבעיים, ויזכי לחיי עלמא” דיצירה ע”י שתורתם תהא נכללת בי”ס דיצירה (משא”כ בלא דור”ר אין תורתם נכללת אפילו בי”ס דיצירה). (212) דיוק הלשון „יזכי לחיי עלמא” (ולא „יזכי לעלמא דאתי”, כמו בתפלה על „ההוא דאתעסק לשמה”) – י”ל בכמה אופנים: א) „חיי עלמא” הוא החיים הנמשכים מ”עלמא דאתי”, שלמחמ”ה „עלמא דאתי” גופא. ולכן נקט כאן „יזכי לחיי עלמא”, כי קאי על התורה שלמד מתחלה בסתם, שאף שעתה „פרחא לעילא” (מצד הצטרפותה לתורה שלומד עתה לשמה), מ”מ אינה עולה „לעלמא דאתי”, אלא לחיי עלמא” בלבד (משא”כ ע”י הלימוד השני שלומד עתה לשמה, וכן ע”י ענינים אחרים שלומד עתה מלכתחילה לשמה – זוכה „לעלמא דאתי”). ב) אדרבה – „חיי עלמא” הוא למעליה, כח”י „חיי” שלמעלה מבחי”י „עלמא” עצמו (ולפי זה „עלמא” לא קאי על „עלמא דאתי” לדעיל, אלא הוא מלשון נצחיות, כמו „ועבדו לעולם” (משפטים כא, ו), והוא מה שהתורה היא „חיי עולם” (שבת י”ד, א. וראה לקמן קורא ד”ה להבין מ”ש בפע”ח. סיפור עם דא”ח עה, א. ובכ”מ). והיינו, שמאחר שהתורה שלמד בסתם לא נכללה בקדושה מתחלה (אף שגם שום קליפה לא ה’ בה), ועתה העלה אותה וכללה בקדושה – יש בזה יתרון מעלה לגבי דבר שעלה ונכלל בקדושה מלכתחילה, בדוגמת מעלת התהפכות חושך לאור, שיש בה יתרון לגבי דבר שהי’ אור מלכתחילה [ואף שעל לימוד סתם לא שייך לומר „חושך” ח”ו, מ”מ לגבי לימוד לשמה הוא כמו חושך לגבי אור, כי לימוד סתם הוא בחיצוניות העולמות,

על ההוא דאתעסק לשמה דליהוי הכי תדיר ויזכי לעלמא דאתי, וצלי על ההוא דלא אתעסק בה לשמה דייתי לאתעסקא בה לשמה ויזכי לחיי עלמא. יומא חד חמא חד תלמיד דהוה לעי באורייתא ואנפוי מוריקן, אמר ודאי מהרהר בחטאה איהו דנא, אחיד לי לקמי’ ואמשיך עלי’ במלין דאורייתא עד דאתיישב רוחי בגוי, מן ההוא יומא ולהלאה שוי על רוחי דלא ירדוף בתר אינון הרהורין בישין וישתדל באורייתא לשמה”:

א) „דא אשתדל באורייתא לשמה .. ההוא דאתעסק לשמה” – הם הלומדים לשמה ממש. ועליהם התפלל ר’ חייא „דליהוי הכי תדיר ויזכי לעלמא דאתי”, שהוא בחי’ בינה (כדמצינו בזהר²¹⁰ שתפלה מגעת בבניה) המתלבשת בבריאה, ששם ג”ע העליון²¹¹.

(210 ח”ב סג, ב. 211) ומה שהוצרך להתפלל עליהם „דליהוי הכי תדיר”, דלכאורה מהיכא יתני שלא יהי’ כן – י”ל בכמה אופנים: א) מאחר שדחילו ורחימו שכליים הם בעולם הבריאה, שיש שם עכ”פ מיעוט רע, יכול להיות שיפרשו מלימוד התורה ח”ו או שלא יתעסקו בה לשמה. ורק מי שהוא במדריגת עולם האצילות, היינו שהוא בבחי’ מרכבה לאלקות שלמעלה גם מדור”ר שכליים – שם אין שייך חשש חטא כלל ח”ו (כמ”ש לקמן באגה”ק ס”כ, שאף גם לאחר שירדו הנר”ג דאצי” לעולם הזה לצדיקים הראשונים אפשר שלא נשתנה מהותן להיות דבר נפרד מאלקות ולכן היו מסתלקות כשרצו לחטוא), כי באצי” „לא יגורך רע” (תהלים ה, ה), והיא מדריגת „תורתן אומנתן” (שבת יא, א). ב) תפלתו היתה על העוסקים לשמה בהתעוררות דור”ר טבעיים בלבד, שתורתם עולה רק בי”ס דיצירה, שיעסקו בתורה בדור”ר שכליים הנמשכות מחב”ד דבריא (וזהו „דליהוי הכי תדיר”, ש”תדיר” הוא מספר „חכמה בינה דעת” במכוון), ואזי „יזכי לעלמא דאתי”, היינו ג”ע העליון דבריא. ולפי אופן זה יומתק דקדוק הלשון, שתחלה נקט לשון „אשתדל” ולא אשתדל”, ואח”כ נקט „אתעסק” ולא אתעסק”, וכן „ייתי לאתעסקא”: „אשתדל” – קאי על עסק התורה בדור”ר שכליים (כי השתדלות היא ביגיעה ודרישה עצומה, ויהגה בה יומם ולינה, שזה א”א אלא כשיש בו דור”ר שכליים), משא”כ עסק התורה סתם „אתעסק” יכול להיות גם בדור”ר טבעיים בלבד (ואפי’ בלא התעוררות דור”ר טבעיים, אלא „מחמת הרגל .. שהרגילו ולימדו אביו ורבו”). ועפ”ז יתבאר דברי הזהר (באורא קצת מהמבואר בפנים). שתחלה מחלק בין מי ש”אשתדל באורייתא לשמה” (היינו בדור”ר שכליים) למי ש”לא אשתדל לשמה”, ואח”כ מחלק ב’ חלוקות ב”לא אשתדל לשמה” גופא – „ההוא דאתעסק לשמה” (היינו שלמד עכ”פ בהתעוררות דור”ר טבעיים), וההוא דלא אתעסק בה לשמה” (אלא עסק בתורה סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה). ולפי זה, על מי ש”אשתדל באורייתא לשמה” (בדור”ר שכליים) – לא התפלל ר’ חייא כלל, שהרי בלאה”כ הם משתדלים בתורה תמיד, ויהי’ כן לעולם (כי „אין רע נוגע בכסא כבודו של הקב”ה” (שמו”ר פט”ו, כו), שהוא ג”ע העליון דבריא, ולא רק באצי” וא”כ „יזכי לעלמא דאתי”

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקמה

וכמ"ש בתיקונים: ת"י (כה, ב).

ותעלומות לכו עכ"פ רק היא נשארת מסותרת בלב
כתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו
נשארת למטה בעולם הפירוד הנק' חיצוניות העולמות
ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי'
הקדושות וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא

אליו, (ב) „ואמשיך עלי' במלין דאורייתא” – המשך
עליו אור גדול מתורתו הוא (שהיא בחי' תוקף
האור, „אנפוי נהירין כשמשא”). ועי"ז פעל
ש„אתיישב רוחי בגווי”„, היינו שתיקן את התלמיד,
שתסלק ממנו הורקת הפנים („אנפוי מוריקן”)
שמצד הקליפה, ויחזור לסטרא דקדושה²¹⁶. וכן הי'
– ש„מן ההוא יומא ולהלאה שוי על רוחי' דלא
ירדוף בתר אינון הרהורין בישין וישתדל באורייתא
לשמה”²¹⁷.

(מזהרלו"צ אבי כ"ק אדמו"ר²¹⁸)

נשארת למטה בעולם הפירוד הנק' חיצוניות
העולמות: היינו גם לא ביי"ס דעשי', כמו שמסיים:
„ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר
ספי' הקדושות”„ וכמ"ש לקמן²¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר⁹⁷)

ראה לקמן²¹⁹ שענין זה „עולם הפירוד הנק'
חיצוניות העולמות”„ שהוא מקומה של „עבודה בלי

שלמעלה גם מדחילו ורחימו שכליים שבבריאה, ולכן דוקא הוא
יכול לתקן מי שעסק בתורה שלא לשמה ממש, שאז הוא ותורתו
נשארים „למטה בעוה"ז הגשמי שהוא מדור הקליפות” (לקמן
פ"מ). [וע"ד מ"ש (ישעי' מג, ז) „אן עשיתיו”„ שתיקון עולם
העשי' הגשמי – דהיינו עוה"ז, שעליו קאי „אף עשיתיו”„ אף
הפסיק הענין” – הוא דוקא ע"י המשכת אור גדול מאצ"י
שלמעלה גם מבריאה, וזהו פירוש „אף” לשון ריבוי, שהוא בחי'
אצ"י (ראה בכ"ז לקו"ת בלק סז, סע"א ואילך). ועיין פ"ע"ח (שער
חמ"צ פ"ז בכוננת ד' הבנים) ומשנת חסידים (מס' סדר ליל פסח
פ"ט מ"ג ואילך) בענין מה שסמך בן רשע שבעשי' לכן חכם
שבאצ"י, „לפי ששם בעשי' הם הקליפות .. ולפיכך אנו סומכים
אותה לאצ"י להאיר עליה” (לשון המ"ח שם)]. (217) והיינו שלא
זו בלבד שלא ילמד שלא לשמה ממש (שבעשי'), אלא אפילו לא
יתעסק בתורה בסתם (שבהיכלות דיצירה), ואפילו לא יתעסק
לשמה בדור' טבעיים (שלימודו נכלל ביי"ס דיצירה), אלא „ישתדל
באורייתא לשמה” דוקא, דהיינו בדור' שכליים (כמבואר לעיל
הערה 211 באופן הב'), שאז לימודו מגיע ביי"ס דבריאה.
218) לקוטי לוי"צ לזהר ח"א ע' קנח ואילך. (219) רפ"מ.

ש„בוצינא” (נד) הוא מלכות, ונהירו דבוצינא” הוא יסוד שהוא האור
דמלכות, וכמו „ותורה אור” (משלי ג, כג, וראה לקו"ת פ' ראה כ, א).

אמר ודאי מהרהר בחטאה איהו דנא” – היינו שלמד
„שלא לשמה ממש”„ „לשום איזו פני” .. כגון להיות
ת"ח וכהאי גוונא” (וזהו „מהרהר בחטאה”„ היינו
בהפני' שמצד הקליפה). ולכן היו „אנפוי מוריקן”
(היפך אנפוי דר' חייה, שהיו „נהירין כשמשא”„ מצד
הקליפה המתלבשת בתורתו, שהיא הגורמת הורקת
פנים כ"י „סימן לעבירה ירקון”²¹³, וכמארז”²¹⁴
שטיפה של מלאך המות „ממנה פניו מוריקות”„
ועד”“ בנדו"ד, שלימוד תורה שלא לשמה ממש הוא
„סמא דמותא”⁹¹).

ועליו לא התפלל ר' חייה, כי כאן תפלה אינה
מספקת, מאחר שהוא ותורתו בתוך הקליפה, אלא
צריך לתשובה, „שבשובו אל ה' גם תורתו שבה
עמו”.

ולכן עשה ר' חייה שני דברים, שהם בחי' העלאה
והמשכה (כידוע²¹⁵ שבכל דבר צ"ל העלאה והמשכה,
רצוא ושוב): (א) „אחיד לי' לקמי” – העלה סמוך

שהם בחי' פירוד, משא"כ לימוד לשמה נכלל ביי"ס הקדושות שהן
אלקות]. ולכן ע"י לימוד זה דוקא זוכה ל„חיי' עלמא”„ וגם לפי
אופן הב' שבהערה הקודמת, שתפלת ר' חייה כאן היא על דור'
טבעיים, והכונה ב„חיי' עלמא” היא לעולם היצירה (שלשם עולה
העבודה בדור' טבעיים) – י"ל דיוק הלשון „חיי' עלמא” בכמה
אופנים: (א) „עלמא” קאי על ז"א שביצירה (כי „עלמא דאתי”„
עולם הבא, הוא בינה שבבריאה”„ „עלמא תתאה”„ עולם הזה, הוא
מלכות שבעשי'; ו„עלמא” סתם הוא ז"א שביצירה, שבאמצע).
ו„חיי' עלמא” הוא בחי' המוחין דז"א, והו"ע התורה שהיא „חיי'
עולם” (כנ"ל). וד"ל. (ב) „עלמא” קאי על עולם היצירה עצמו,
היכלות ומדורין דיצירה, ששם היתה תורתו בתחלה כשלמד סתם
(כדלקמן פ"מ). ועתה, כשחוזר ולומד דבר זה לשמה – הרי הוא
עולה ונכלל ב„חיי' עלמא”„ היינו ביי"ס דיצירה, שהם החיים דיצירה,
וכמוכן. (213) וז"ג קצג, ב. וראה גם יבמות ט, ב ובתוד"ה סימן
שם. (214) ע"ז כ, ב. (215) ראה לקו"ת בחוקותי מז, סע"ב.
(216) והטעם שתיקון זה הוצרך להיות ע"י ר' חייה דוקא – כי
ר' חייה ותורתו היו מבחי' אצילות [כדמוכח בהקדמת הזוהר* (ד,
א ואילך) שר' חייה הי' מ„בני עלי”„ ש„חשוכא מהפכן לנהורא
וטעמינו מרירו למיתקא”„ וכמוכח לעיל פ"י], בחי' מרכבה

(* ועיי"ש (ב, ד) שרשב"י אמר עליו שהוא „נהירו דבוצינא דאורייתא”„

פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'. והיינו אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורכו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוח ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאת רצונו אא"כ אוהבו או ירא ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו

ותהי יראתם אותי מצות אנשי'
מלומדה: ישעי' כט, יג.

בקטנותו, משא"כ אם היא מפני שהרגיל עצמו (ע"י עבודה) בגדלותו (כדלעיל פט"ו) – י"ל שה"לשמה" שבתחלת עבודתו מעלה גם את עבודתו עתה, וכמו בתפלה מלוקטת (שבסוף פרקין²²⁴). וצ"ע.

(ב) נקט „מקטנותו” מפני שענין זה נמצא בכאו"א, וצ"ל נמצא ע"פ תורה, שציוותה „ושננתם לבניך גו”²²⁵.

(כ"ק אדמו"ר²²⁶)

שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורכו לירא את ה': „לירא” דייקא, ולא קאמר גם „לאהבו”. ולהעיר מרמב"ם הל' תשובה פי' ה"א וה"ה²²⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁹⁷)

לשמה ממש: בענין „לשמה” – עיין לעיל ספ"ה²²⁸.
(כ"ק אדמו"ר⁹⁷)

אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע, שעתה שגגות נעשו לו זדונות, שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאוות לבו כו". (223) ושם: „שאינו לומד ומקיים לשם שמים, אלא מיראת העונש בעוה"ב או אפי' בעוה"ז, או מאהבת השכר לקבל פרס בעוה"ב, או אפילו בעוה"ז, עושר וכבוד שלמשמאילים בה הניתן מן השמים, או אפי' ליקח [ל]עצמו כבוד וגדולה, שיקראוהו רבי ויהי ראש ישיבה”. (224) ראה לקמן הערה 248. (225) ואתחנן ו. ז. (226) „שיעורים בספר התניא” ע' 500 הערה 13. (227) ושם: „הקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתם ויעבדו מאהבה” (ה"א). „כשמלמדין את הקטנים .. אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה .. עד שתרבה דעתן .. עד שיישיגוהו וידעונו ויעבדוהו מאהבה” (ה"ה). (228) ושם: „ולשמה היינו כדי לקשר נפשו לה' כו”.

התעוררות דחילו ורחימו” אפ"ל גם בעולם היצירה (ועפ"ז מובן דיוק הלשון „העולמות” – לשון רבים, עשי' ויצירה).

וצע"ק, שהרי כאן כתב שמקום עבודה זו הוא „למטה”, ויתרה מזו – „נשארר למטה”, דמשמע שאינה יוצאת כלל ממקומה בעוה"ז. ועיין בקו"א²²⁰.
(כ"ק אדמו"ר²²¹)

שלא לשמה ממש: חילוקים בשלא לשמה – ראה ברכות יז, א תוד"ה העושה (וש"נ)²²². הל' ת"ת לאדה"ז פי"ה ג'²²³.

(כ"ק אדמו"ר⁹⁷)

שהורגל מקטנותו: הטעם שנקט „מקטנותו” דוקא – י"ל בשני אופנים:

(א) מה שעבודתו „נשארר למטה בעולם הפירוד כו” – הוא דוקא אם היא „מחמת הרגל שהורגל

(220) ד"ה להבין איך הקורא (ושם: „ומ"ש דקע רקיעין וכי והיינו אפילו בלא דו"ר .. היינו רקיעין דוקא שהן ההיכלות והבתים ולא בגוף האדם העליון וכש"כ כנר"ן אפי' באדם דעשי' שהן י"ס אורות וכלים וז"ש בתקונים וז"ר לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה' דוקא”. (221) „שיעורים בספר התניא” ע' 499 הערות 10-11. (222) בתוס' ברכות שם: „שאינו לומד אלא לקנתר חביריו .. שלומד ע"מ שיכבדוהו”. וש"נ לתוס' תענית ז, א ד"ה וכל: „כדי שיקרא רבי או כדי שיכבדוהו .. לומד לקנטר”. פסחים ג, ב ד"ה וכאן: „להתייחר ולקנטר ולקפח את חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות .. שאין מתכוין לשום רעה אלא מתוך עצלות כו”. נזיר כג, ב ד"ה שמתוך: „לקפח אחרים .. להתגדר ולקנות שם”. סוטה כב, ב ד"ה לעולם: „שלא לשמה כגון מיראת היסורין .. ומאהבת קיבוץ פרס, שאינו מתכוין להשלים רצון ויצרו שצוהו על כך אלא להנאתו .. אבל היא שלא לשמה ..

ליקוטי אמרים

פרק לט

תקמז

כמ"ש לקמן: פמ"א.
שמביאה רפואה לעולם: יומא
פו, א. לעולם יעסוק אדם
וכו': פסחים נ, ב. לא ידח
ממנו נדח: ע"ד לשון הכתוב
— שמואל ב יד, יד.

ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ
וגם אהבה לבדה אינה נק' בשם עבודה בלי יראה
תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש
לקמן וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה
לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה
פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה
היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר
יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבשובו אל ה'
גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק
אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי
שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול
אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה

[נד, א]

לשמה בא לשמה בודאי: ונמצא שפירוש „מתוך
שלא לשמה בא לשמה" אינו רק בנוגע להאדם
(שמתוך לימוד שלא לשמה יכול לבוא לשמה, ויתרה
מזו — „בא לשמה בודאי"), אלא יתרה מזו — שגם
התורה שלמד שלא לשמה תבוא (תתעלה) למצב כמו
של תורה הנלמדת מלכתחילה לשמה.

(כ"ק אדמו"ר²³⁴)

ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך
שלא לשמה בא לשמה בודאי שבודאי סופו
לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי
לא ידח ממנו נדח: זהו טעם חכמי הקבלה. והטעם
ע"פ נגלה — כי „המאור²³⁵ שבה מחזירו למוטב"²³⁶.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

שבודאי סופו לעשות תשובה: ולכן כבר בשעת
החטא חל עליו הדין ד„כל העומד לחתוך כחתוך
דמי"²³⁷ וכיו"ב (אלא שהתשובה צריכה לבוא בפועל
כדי לבטל את הרע בפועל).

(כ"ק אדמו"ר²³⁸)

שבודאי סופו לעשות תשובה כו': אבל מ"ש
הרמב"ם²³⁹ „הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות
תשובה כו'" — המדובר בכללות עם ישראל.

(כ"ק אדמו"ר²⁴⁰)

בגלגול אחר: הכוונה בזה — לא רק לאחר מאה

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה . .
אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' . . שבודאי
סופו לעשות תשובה . . כי לא ידח ממנו נדח:
הטעם שהביא כאן הענין ד„לא ידח ממנו נדח"
[דלכאורה „נדח" הוא דוקא „האומר אחטא ואשוב",
ש„אין מספיקין בידו לעשות תשובה"²³⁹ ולא הלומד
„שלא לשמה ממש לשום איזו פני", שיכול לעשות
תשובה מיד] — כי כוונתו לכלול את כל הסוגים
(ובסגנון אחר — נקט הקצוות), מהקצה ד„נדח"
(„אחטא ואשוב") עד ללומד „סתם, לא לשמה ולא
שלא לשמה", שאפילו קליפת נוגה לא נתלבשה בו,
וכמה דרגות בינתיים (כדמוכח גם בהל' ת"ת
לאדה"ז²³⁰), שבכל הדרגות הנ"ל — לעולם יעסוק
כו".

(כ"ק אדמו"ר²³¹)

התורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי
שעה: לא שהקליפות שולטות עלי' ח"ו, שהרי
„התורה היא עץ החיים . . ואין כח בקליפה לשלוט
שם"²³², אלא שע"י הקליפות התורה היא אז בבחי'
העלם.

(כ"ק אדמו"ר²³³)

שבשובו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו
רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא

ה"ו. (236) הל' ת"ת לאדה"ז שם. (237) חולין עב, סע"ב.
וראה נ"כ השו"ע אה"ע ר"ס קכד. שדי חמד כללים כ, קמב.
(238) לקו"ש ח"ו ע' 54. (239) הל' תשובה פ"ו ה"ה.
(240) לקו"ש ח"ה ע' 67 הערה 81.

(229) משנה סוף יומא (פה, ב). (230) פ"ד ה"ג (ובקו"א).
(231) לקו"ש ח"ח ע' 124 הערה 74. (232) לקו"ת פ' ראה כ, א.
(233) תו"מ סה"מ ח"ד ע' קכט הערה 47. (234) „שיעורים בספר
התניא" ע' 503. (235) פתיחתא דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א

ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא מאחר שלא נתלכש בו עדיין שום קליפה דנוגה ולכן לעולם יעסוק אדם כו' וכן הענין בתפלה שלא בכוונה כמ"ש בזהר:

כמ"ש בזהר: כנראה הכוונה לחז"ב רמה, ב.

מ"ש בשער היחודים²⁴⁵, וגילוי מעורר את הנעלם. וק"ל.

(כ"ק אדמו"ר²⁴⁶)

גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה: הפירוש שזהו דוקא בתנאי שלימודו הקודם מסייע ללימודו עתה (ולא אפילו אם שכח תלמודו, לומד למיגרס בעלמא וכה"ג) – צ"ע מה היסוד לזה.

(כ"ק אדמו"ר⁶³)

ולכן לעולם יעסוק אדם כו': י"ל שהדיוק כאן [שהרי כללות הענין כבר נתבאר לעיל (ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו'')] גם בעוסק, שלא לשמה ממשי, ועאכו"כ ב"עושה סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה" הוא בתיבת "לעולם" (לעולם יעסוק אדם"), דאתי שפיר יותר כשהלימוד הוא באופן זה ("עושה סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה"), כי גם לתשובה אינו צריך.

ולעזיר ג"כ מקו"א סק"א בהל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג²⁴⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

וכן הענין בתפלה שלא בכוונה: עיין קו"א ד"ה להבין מ"ש בשער היחודים²⁴⁸.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

בתורה כו', אף ש"גם בשאר מעשים נמי אמרינן הכי לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות כו'" – דבמצוות אתי שפיר, שהמצוה נעשית כתקנה עכ"פ אלא שמחשבתו אינה לשם מצוה, אבל בת"ת כשלומד ואינו מקיים מה שלומד, הרי עליו נאמר ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, וסד"א שראוי לו שלא ילמוד, קמ"ל וכו'".²⁴⁸ ושם: "בתפלה שלא בכוונה .. מפני שכוונתו לשמים לכך יש לה תיקון בקל לחזור ולעלות כשמתפלל בכוונה אפי' תפלה אחת מלוקטת מתפלות כל השנה".

ועשרים שנה (כפירוש הפשוט), אלא גם כשנעשה בו שינוי עיקרי בחיים חיותו בעלמא דין²⁴¹.

(כ"ק אדמו"ר²⁴²)

כשעושה סתם לא לשמה ולא לשמה: לכאורה ברור דהיינו הא דלעיל – העוסק "מחמת הרגל שהורגל מקטנותו כו'".

(כ"ק אדמו"ר⁹)

כשעושה סתם .. אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם .. פרחא לעילא: אבל כשעוסק שלא לשמה ממשי, שהקליפה מורידה ת"ת שלו, וצריך תשובה להשיבה ולהעלותה – אינו צריך לחזור וללמוד דבר זה עוה"פ, כי זהו ענין התשובה – להעלות הענינים והניצוצות.

(כ"ק אדמו"ר²⁴³)

מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם .. פרחא לעילא: צע"ג אם כן הוא גם במי שכבר למד לשמה, ועכשיו רצונו להעלות את לימודו הקודם למדריגה נעלית יותר ב"לשמה" ע"י שחוזר ולומדו (ולכן חזר רב אשי על תלמודו עוה"פ²⁴⁴) – דשאני הלימוד בסתם, שיש כאן אהבה מסותרת הטבעית (ראה קו"א ד"ה להבין

241) ראה שער הגלגולים הקדמה ב: "וענין זה שהוא גלגול בחיים כו'". שם סוף הקדמה ג ובמקומות המתאימים בספר הגלגולים. וראה גם לעיל ספ"ד. 242) לקו"ש ח"ב ע' 485. 243) אגרות-קודש חי"ז ע' קפה. 244) ב"ב קנז, ב. 245) ושם: "לימוד התורה .. שלומד סתם בלא כוונה לשמה .. רק מאהבה המסותרת הטבעית .. לא גרעא מהבל פיהו של תינוקות של בית רבן דסליק לעילא כו'". 246) אגרות-קודש ח"ג ע' רצא. 247) ושם, בביאור החידוש ד, לעולם יעסוק אדם

קיצור (שני) לפרקים לחילט

הוא מדור שנשמתם. וצדיקים הגדולים אשר עבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו שכליים, רק עבודתם הוא בבחי' מרכבה ליבטל וליכלל במציאות כמו האבות שהיו מרכבה, מדור שנשמתם הוא בעולם האצילות כו'.

עוד שם, אשר העבודה שהיא בלי התעוררות דחילו ורחימו טבעיים, רק מצד מצות אנשים מלומדה ומצד הרגילות, אין בה כוח לעלות וליכלל ביחודו ית', ונשאר למטה בעולם הפירוד, וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא, ואפי' אם אינו עוסק לשום פני' ח"ו. ואם הוא לומד לשום פני' ח"ו, היינו לכבוד עצמו וכיוצא, אז אותה פני' שמצד הקליפה מתלבשת בתורתו ועבודתו, והתורה היא בבחי' גלות תוך הקליפה לפי שעה, עד אשר יעשה תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר, כי לא ידח ממנו נדח ח"ו. אך כשעושה סתם, שלא לשמה ולא שלא לשם שמים, אין הדבר תלוי בתשובה, אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה והוא בדחילו ורחימו טבעיים, אזי גם מה שלמד כבר בסתם מתחבר כו' ופרחא לעילא, ולכן אמרו לעולם יעסוק כו', וכן בתפלה כו'.

נתבאר עם הנ"ל פסק ההלכה דהרהור לאו כדיבור דמי, והעיקר הוא להוציא בשפתיים לתקן הנה"ב והגוף ע"י אותיות הדיבור כו'.

עוד שם, ההפרש בין תפלה או שאר ברכה בכוונה או שלא בכוונה, כמו שארז"ל תפלה בלא כוונה הוא כגוף בלא נשמה. וכמו שאין ערוך ודמיון אור וחיות שיש בדומם וצומח להארת והמשכת החיות המלובשת בחי ומדבר, כך אין ערוך כלל בין המשכת אוא"ס ב"ה שהוא פנימיות רצונו ית' בלי הסתר פנים המאירה במצוות בלי כוונה, לגבי הארה והמשכת א"ס ב"ה המאירה ומלובשת במצוות עם כוונה. ועיקר הכוונה הוא לכוון לדבקה בו ית' ע"י רצונו²⁴⁹.

עוד שם, אשר מי שדעתו יפה לדעת את הוי' ולהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה כו' ולהיות נפשו צמאה כו', הוא עד"מ כמו נשמת המדבר כו', ונקרא דחילו ורחימו שכליים, וג"ע דבריאה הוא מדור שנשמתם. ומי שדעתו קצרה כו', רק שנזכר ומעורר את האהבה הטבעיית, דהיינו שיהי' לבו מסכים ומתרצה כו', וגם היראה כלולה בה דהיינו שלא למרוד כו', ובכוונה זו הוא סור מרע ועשה טוב, הוא עד"מ כמו נשמת החי שאינו בעל שכל כו', ונקרא דחילו ורחימו טבעיים, וג"ע דיצירה

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

ועולם האצילות .. הוא מדור לצדיקי' הגדולים: עיין לקו"ת ביאור לד"ה אלה פקודי פ"ב²⁵¹; „עולם האצי' .. הוא מדור הצדיקים הגדולים כו'". שם פ"ג²⁵²: „עולם האצי' למעלה מבחי' ג"ע".

והוא זיו תורתן ועבודתן ממש .. כי שכר מצוה היא מצוה עצמה: עיין לקו"ת ד"ה כי תשמע בקול פ"א²⁵⁰: „המצוות שהם הממשיכות הזיו הזה בגן עדן .. וכמארז"ל שכר מצוה מצוה".

כב, ד (ועי"ש שמציין לתניא כאן). 251 פקודי ו, ב (ועי"ש שמציין לתניא כאן). 252 ו, סע"ד (ועי"ש שמציין לתניא כאן).

249 כ"ה בכת"י 1, 4. אבל בכת"י 3: „ע"י קיום רצונו", וכבתיא (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות ע' קמו). 250 פ' ראה